

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

WYŻSZA SZKOŁA EKONOMII, TURYSTYKI I NAUK SPOŁECZNYCH
W KIELCACH

**PROGRAM PRAKTYKI PEDAGOGICZNEJ
DLA SPECJALNOŚCI LOGOPEDIA
REALIZOWANEJ W RAMACH PROJEKTU
*„NOWE WYCHOWANIE WE WSPÓŁCZESNYM PRZEDSZKOLU
I SZKOLE PODSTAWOWEJ”***

GOŚCINNIE

prof. dr hab. Danuta Waloszek

AUTORZY PROGRAMU

Jolanta Góral-Półroła

Karol Bidziński

Stanisława Zakrzewska

Kielce 2012

Projekt „**Nowe wychowanie we współczesnym przedszkolu i szkole podstawowej**”

realizowany przez
Wyższą Szkołę Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach
w ramach Priorytetu III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3.2
Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli

Spis treści

Wprowadzenie

Danuta Waloszek

I. Uzasadnienie zmiany w kształceniu nauczycieli

1. Cywilizacyjne uzasadnienie zmiany w kształceniu nauczycieli

1.1. Kreatywność

1.2. Działanie zespołowe/wspólnotowe

1.3. Znajomość języków obcych i ich zastosowanie

1.4. Umiejętności informatyczne

2. Teoretyczne uzasadnienie zmiany w praktycznym kształceniu nauczycieli

2.1. Teoria jako odniesienie dla praktyki

2.2. Krytyka jako wymiar etyczności i profesjonalizmu nauczyciela

2.3. Scenariusze zajęć w praktyce studentów

Karol Bidziński, Jolanta Góral-Półrola, Stanisława Zakrzewska

II. Sylwetka współczesnego logopedy

III. Podstawy prawne organizacji praktyki pedagogicznej

1. Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-logopedy

2. Sposób zdobywania kwalifikacji nauczyciela-logopedy

3. Kształcenie na studiach

IV. Koncepcja i plan praktyki pedagogicznej

V. Cele praktyki pedagogicznej

VI. Efekty kształcenia

1. Moduł I. Praktyka psychopedagogiczna

2. Moduł II. Praktyka metodyczna

VII. Treści działania praktycznego

1. Praktyka psychopedagogiczna

2. Praktyka metodyczna

Bibliografia

Aneks

WPROWADZENIE

Niniejszy Program został opracowany w ramach projektu: *Nowe wychowanie we współczesnym przedszkolu i szkole podstawowej*. Celem głównym Projektu jest podniesienie jakości kształcenia nauczycieli prowadzonego przez WSETiNS na kierunku: *PEDAGOGIKA*, poprzez opracowanie i wdrożenie innowacyjnego programu praktyki pedagogicznej.

Rezultaty oddziaływań pedagogicznych w ogromnej mierze zależą od kompetencji zawodowych nauczyciela. Terminem „kompetencje” określane są kwalifikacje człowieka, gwarantujące dobre wykonywanie zawodu i osiągnięcie w nim sukcesów¹. Zawód nauczyciela należy do zawodów szczególnych z racji bezpośredniego wpływu na losy drugiego człowieka, na kształtowanie jego poczucia wartości oraz wybór drogi, jaką będzie podążał w przyszłości. Ze względu na ogromną odpowiedzialność, jaka spoczywa na nauczycielu powinien on być gruntownie przygotowany do swojej trudnej roli, a wyposażenie w odpowiednie kompetencje to zadanie uczelni, która go kształci.

Istnieje wiele klasyfikacji kompetencji jakie powinien posiadać nauczyciel. R. Kwaśnica² wyodrębnia kompetencje: praktyczno – moralne i techniczne, przy czym te pierwsze uznaje za nadrzędne. To one przesądzają o tym, w jaki sposób nauczyciel będzie posługiwał się w swojej pracy kompetencjami technicznymi.

W grupie kompetencji praktyczno-moralnych mieszczą się kompetencje interpretacyjne, moralne i komunikacyjne. Kompetencje interpretacyjne to umiejętność rozumienia świata, ludzi oraz własnych emocji i zachowań. Kompetencje moralne według Kwaśnicy nie są tym samym, co wiedza o normach i nakazach moralnych. Są natomiast zdolnością prowadzenia refleksji moralnej, dotyczącej tego jak postępować, by z jednej strony dochować wierności sobie, a z drugiej – by swym postępowaniem nie ograniczać innych ludzi w ich prawach do wewnętrznej wolności, podmiotowości i w prawie do wyboru własnej drogi życiowej. Natomiast kompetencje komunikacyjne to zdolność do bycia w dialogu z innymi i samym sobą. Zdolność ta nie jest wyłącznie umiejętnością prowadzenia rozmowy czy dyskusji. Dialog w rozumieniu Kwaśnicy to wymiana zdań z innymi przełamująca anonimowość wypowiedzi i będąca próbą rozumienia siebie oraz tego, co nas otacza. Kompetencje komunikacyjne jako zdolność bycia w tak pojętym dialogu nie jest dającą się technicznie

¹ W. Strykowski, J. Strykowska, J. Pieluchowski, *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*. Poznań: Wyd. eMPI2, 2003, s. 32.

² R. Kwaśnica, *Wprowadzenie do myślenia o nauczycielu*. W: Z. Kwieciński, B. Śliwerski (red.), *Pedagogika: podręcznik akademicki*. Warszawa: Wyd. PWN, 2003, s.300-303.

opanować umiejętnością przekazywania wiadomości. Są czymś znacznie głębszym, gdyż należą do nich:

- zdolność empatycznego rozumienia i bezwarunkowej akceptacji drugiej osoby,
- zdolność do krytyki pojętej nie jako deprecjonowanie czegoś, lecz jako poszukiwanie ukrytych przesłanek cudzych i własnych poglądów, przekonań i zachowań,
- postawa niedyrektywna, nakazująca przedstawiać własny punkt widzenia jako ofertę myślową, jako jedną z możliwych odpowiedzi, nie zaś jako odpowiedź gotową i skończoną.

Do grupy kompetencji technicznych należą kompetencje postulacyjne, metodyczne i realizacyjne. W odróżnieniu od poprzednich są one umiejętnościami, od których zależy instrumentalnie rozumiana efektywność działania i które mają przedmiotowo określony zakres zastosowań. Kompetencje postulacyjne, inaczej normatywne to umiejętność wyznaczania celów i identyfikowania się z nimi. Kompetencje metodyczne to podejmowanie działań według reguł określających optymalny porządek czynności. Ich treść zawiera „instrukcję” jak trzeba postępować, by osiągnąć zamierzony cel. Czynności te nazywa się zazwyczaj metodami, które mogą być rezultatem naśladownictwa, efektem świadomego przestrzegania wyuczonych reguł działania lub też oryginalnym, własnym i twórczym pomysłem. Kompetencje realizacyjne to umiejętność doboru środków i tworzenia warunków sprzyjających osiągnięciu celu. Każda metoda stawia określone wymagania realizacyjne, a jej skuteczność zależy od tego, czy nauczycielowi uda się te wymagania spełnić³.

W kształceniu w/w kompetencji u przyszłych nauczycieli rola praktyki wydaje się wręcz nieoceniona. Jednak, aby praktyka mogła spełnić swoje zadanie, musi być rzetelnie przygotowana i przeprowadzona, oparta na ścisłym współdziałaniu trzech podmiotów: uczelni – jako instytucji organizującej, przedszkola/szkoły – miejsca jej przeprowadzenia i studentów – czyli faktycznych beneficjentów. Program praktyki musi uwzględniać nie tylko aktualne zmiany prawne w kształceniu nauczycieli, lecz także kontekst cywilizacyjno – kulturowy, potrzeby rynku pracy. Równie ważne jest to, aby jego zadania nie ograniczały inicjatywy i kreatywności studenta, aby poprzez jego realizację studenci mogli w pełni wykorzystywać swój potencjał.

Wyrażamy przekonanie, że opracowany Program Praktyki Pedagogicznej spełni te warunki.

Autorzy

³ A. Romanowska-Tołoczko, I. Bartusiak, R. Kumala, *Kompetencje wychowawcze w samoocenie nauczycieli*. W: J. Góral-Półrola, B. Walasek-Jarosz (red.) *Interdyscyplinarność i swoistość pedagogiki*. Cz. II, Oficyna Wydawnicza WSETiNS, Kielce 2012

prof. dr hab. Danuta Waloszek

I. UZASADNIENIE ZMIANY W KSZTAŁCENIU NAUCZYCIELI

Spełnienie warunków dobrej/efektywnej edukacji zależy od filozofii kształcenia przyszłych nauczycieli. Tego nikt już w świecie nie kwestionuje.

Zadanie to jest uzależnione jest od tempa zmiany filozofii rozwoju i organizacji *edukacji z ilościowej*, w centrum której znajduje się podnoszenie wskaźnika skolaryzacji, likwidacja analfabetyzmu, w tym wtórnego, funkcjonalnego (co jest dziś zjawiskiem wcale nie marginalnym – do 2010 roku w krajach rozwiniętych planowany jest spadek analfabetów z ok. 12 do 7 milionów ludzi natomiast wzrost o ponad 50 milionów prawdopodobnie nastąpi w krajach Azji Południowej⁴), kompensowanie różnic i podnoszenie poziomu wykształcenia społeczeństwa, *na filozofię edukacji jakościowej*, wygenerowanej przez wyzwania czasu teraźniejszego i przyszłości. Szczególnie w kształceniu przyszłych nauczycieli bowiem tylko i wyłącznie pójdzie za tym zmiana kształcenia od przedszkola do uniwersytetu.

Szkoła wyższa musi przygotowywać kandydatów na nauczycieli do spotkania z nowymi wyzwaniami, musi pomóc im w uczeniu się realizacji ogólnego zadania jakim jest wychowanie / nauczanie ustawiczne, permanentne społeczeństwa. Sformułowane wyżej nowe, niezbędne współcześnie kompetencje, wyznaczające nowe role i wynikające z nich zadania wyraźnie opisują człowieka, który może być nauczycielem. Wyraźnie też sugerują konieczność stosowania INNEGO, niż obecnie realizowany, programu przygotowania etycznego i profesjonalnego, realizowanego w innej niż dotąd strukturze. Nie ulega jednak wątpliwości, iż kształcenie nauczycieli, musi zmienić się radykalnie.

Przedszkole, szkoła może być egalizatorem szansy tylko wówczas, gdy ich społeczna ranga wzrośnie, a nauczyciel w nich pracujący opisywany będzie stosownie w relacji do odpowiedzialności za formację człowieka (J. Habermas).

W opisie kompetencji i kwalifikacji nauczyciela wyodrębnione, jako podstawowe, powinny być dwa zakresy zawodu - etyczne i profesjonalne przygotowanie. Kształcenie praktyczne jest więc, równoległe z teoretycznym, niezbędnym warunkiem poprawy jakości kształcenia a w ślad za tym poprawy jakości edukacji w ogóle.

Szkoły kształcące nauczycieli stają przed trudnym zadaniem opisywania tzw. *horyzontu społecznych i indywidualnych zdarzeń możliwych*, czyli tak organizować kształcenie, aby jego efektem było wpisanie młodych ludzi, w ważne dla społeczeństwa i indywidualnych planów kierunku działania. W kształceniu kandydatów na nauczycieli są to

⁴ J. Delors, *Edukacja. Jest w niej ukryty skarb*. Warszawa 1997, s.126.

zadania priorytetowe, bowiem współuczestniczą oni w ponoszeniu/byciu/pociąganiu do odpowiedzialności⁵ za zmiany w biografii człowieka, za efekt socjalizacji człowieka a konsekwencji społeczeństwa/państwa/narodu. Nie ma „dziś” przyzwolenia na kształcenie „dla pustki aksjologicznej”, kształcenia uniwersalnego, przedmiotowego. Jest natomiast zapotrzebowanie na kształcenie człowieka, który wpisałby się w podstawowe procesy pozytywnie kształtujące życie społeczne i indywidualne ale też umiającego przeciwstawić się zjawiskom destrukcyjnym. W tym procesie praktyka pedagogiczna nabiera niezwyklej wagi, bowiem umożliwia budowanie/kreślenie owego horyzontu zdarzeń możliwych do wykonania zadań edukacyjnych, pokazuje studentom granice sprawstwa i odpowiedzialności za nie.

W toku działania praktycznego w instytucji edukacyjnej student wpisuje się w indywidualną historię dziecka/ucznia jak również przedszkola i szkoły. Przejmuje, na krótki czas, kierowanie ich aktywnością i musi uczyć się ponoszenia odpowiedzialności za to, jak, gdzie robi. Praktyka umożliwia bezpośrednią styczność z podmiotem, przedmiotem edukacji w konkretnych sytuacjach, w konkretnej rzeczywistości. Daje więc niepowtarzalną szansę na uczenie się siebie w kontekście dziecka/ucznia/ zarządzającymi edukacja i dziecka/ucznia w kontekście własnej wiedzy, doświadczeń, oczekiwań. Działanie praktyczne przyszłego nauczyciela nie może być więc jedynie repliką oczekiwań organizatora praktyki, nie może być jedynie naśladownictwem, odtwórczością lecz próbą *działania samodzielnego pod kierunkiem, różnych sytuacyjnych układach – diady, triady, prymarnie, w tle dziecka, w systemie wartości* (usytuowanie takie omawiam w dalszych częściach tekstu). Takie ujęcie praktyki wskazuje na konieczność zmiany w jej celach, zadaniach, zasadach, treściach.

Zmiana, szeroka, dynamiczna potrzeb, oczekiwań, możliwości ich wypełnienia, widoczna jest powszechnie właściwe w każdej dziedzinie życia, dotyczy więc edukacji, rozumianej jako *pomoc w przygotowaniu się do nowych, innych zadań wynikających z dynamiki rozwoju nauki, techniki, z powstawania nowych potrzeb społecznych, kulturowych*. Musi znaleźć odzwierciedlenie w przygotowaniu zawodowym (etycznym i profesjonalnym) nauczycieli, bowiem to oni współuczestniczą w kształtowaniu/ tworzeniu nowej jakości społeczeństwa. Po to państwo powołuje do istnienia szkoły i zatrudnia w nich nauczycieli. Z badań OCDE wynika, iż absolwenci naszych szkół wyższych nie potrafią działać w zespole (dominuje nastawienie na indywidualny, szybki zysk), nie potrafią stosować wyuczonego języka, nie są odważni w prezentacji własnych koncepcji, są natomiast dosyć sprawni w korzystaniu z technologii informatycznych. Jeśli takie są zewnętrzne oceny, powinniśmy tak przekształcić system kształcenia (nie tylko już nauczycieli, ale przede wszystkim), aby kompetencje te

⁵ Refleksję na temat podstawowych kwestii związanych z odpowiedzialnością nauczyciela zawiera załącznik nr 1 do niniejszego opracowania.

młode pokolenie mogło w sobie rozwijać/nabywać/kształtować⁶. Sprzężenie *etyczności i profesjonalizmu* jest wskaźnikiem unowocześnienia procesu kształcenia nauczycieli (podobnie dla innych zawodach o społecznej wartości jak np. sędzia, lekarz, dziennikarz...) i uwidocznione być powinno w treści i konstrukcji zadań praktyki.

Podjęcie wyzwania w obszarze innowacyjności praktycznego kształcenia nauczycieli jest więc odpowiedzią na ukształtowane nowe zapotrzebowania cywilizacyjne (kulturowe i naukowe) i jest wyrazem odpowiedzialności za jakość wykształconego społeczeństwa a co za tym idzie narodu i rozwoju państwa.

1. Cywilizacyjne⁷ uzasadnienie zmiany w kształceniu nauczycieli

Dla jasności prowadzonej analizy możliwości innowacji oraz porozumienia znaczeniowego z odbiorcą tekstu, przyjmuję za F.Braudelem, iż *cywilizacja to swoista całość nauki, techniki i kultury, odnoszące się do stylu życia danego narodu: światopoglądu, obyczajów, struktury i kultury. Cywilizacja nie jest cechą stałą, bowiem wyznaczając zmianę w różnych obszarach sama podlega zmianie*⁸. Takie ujęcie odnaleźć możemy u M. Webera, E. Durkheima, O. Spenglera, P. Sorokina, W. Mc Neila, G. Sorosa, N. Klein, i innych. Rozważania odnoszą do cech cywilizacji zachodniej, do czego upoważnia mnie przynależność Polski do Unii Europejskiej. W przygotowaniu nauczyciela do zawodu nie możemy zapominać, iż przynależymy także w pewnym zakresie, biorąc pod uwagę nasze korzenie i historię, do cywilizacji wschodniej/prawosławnej i słowiańskiej⁹.

Współcześnie wskazuje się na wiele cech i właściwości¹⁰ „nowego cywilizacyjnie człowieka”, odpowiedzialnych poniekąd za konfigurowanie teraźniejszości i przyszłości ludzkości i świata. Wiedza nagromadzona w tym zakresie jest znaczna, wiele jest dostępnych opracowań, szczególnie studyjno – raportujących, tłumaczonych na język polski, a także sporządzonych przez polskich badaczy, np. M. Hirszowicz, J. Czapiński, A. Nalaskowski. Dostępne są różnorodne raporty dotyczące stanu edukacji w Polsce (np. Edukacja. Jest w niej ukryty skarb, Strategia rozwoju polski do roku 2020), w Europie (np. F. Mayor), w świecie

⁶ Wielu nauczycieli, jak wynika z badań (także moich) nie dostrzega takiej konieczności zmiany, uznają przeszłe, często z lat 70-90, sposoby za aktualne i skuteczne nie rozumiejąc zmiany w samym człowieku w warunkach jego życia.

⁷ Mówiąc o cywilizacji mam na myśli cywilizację zachodnią, do której jako Polska aspirujemy przez członkostwo w Unii Europejskiej; pomijam w tym miejscu szerszą dyskusję wokół samego pojęcia cywilizacji i zawartości jego treści.

⁸ F.Braudel, *Historia i trwanie*. Warszawa 1971.

⁹ Zob. S.Hintington, *Zderzenie cywilizacji*. Warszawa 2003.

¹⁰ Cecha to empirycznie stwierdzona/widoczna charakterystyka jednostki; właściwość- to wewnętrzna charakterystyka osoby, o której można wnioskować inferencyjnie, domniemać po cechach zachowania: np. cechą metalu jest ciężar, faktura, ciepłota, kolor zaś właściwością jest kowalność i rozciągliwość

(np. raport z eksperymentu edukacyjnego w USA), raporty o kondycji Polski na tle innych krajów (np. OECD), przemocy (np. raporty policyjne, raporty Ministerstwa Edukacji Narodowej, A. Brzezińskiej i B. Harwas-Napierały), zagrożeń egzystencji ludzkiej, przekraczania granic dopuszczalności działań destruktywnych, itd. Za każdym z tych zjawisk społecznych, technicznych stoi człowiek i jego nastawienie do drugiego człowieka, do wspólnego dobra, wspólnej własności. To nie przyroda zagraża, ale człowiek, który ją niszczy¹¹. Zatem, jeśli mamy działać na rzecz zrównoważonego rozwoju, musimy do takich strategii wykształcić społeczeństwo. Aby to z kolei osiągnąć musimy zadbać o „nowego nauczyciela” – rozumiejącego własną rolę i pozycję wobec zjawisk ogólnych i wobec zadań edukacyjnych skierowanych do młodego pokolenia. Na bazie niezbędnej wiedzy o nowych zjawiskach, procesach kształtujących los grup i pojedynczych ludzi, wiedzy naukowej, pedagogicznej o warunkach edukacji przyszły nauczyciel powinien uczyć się musi mieć kontakt z instytucją i podmiotami ją tworzącymi, a więc możliwość „upracticznienia” zadań teoretycznie opisanych. Co powinien wiedzieć i do czego koniecznie się zastosować? Przede wszystkim powinien mieć rozeznanie w nowych właściwościach człowieka wyznaczających jakość jego życia i społeczeństwa/narodu a konsekwencji państwa. Nauczyciel nie działa sam dla siebie, to co robi z dziećmi/uczniami nie jest jego prywatna sprawa ale publicznym, społecznym obowiązkiem. Po to jest zatrudniony przez państwo/społeczeństwo, aby służyć ich zadaniom. Edukacja jest zjawiskiem społecznym, jest etatyzowana i tylko wtedy może być egalizatorem szansy społecznej. Zatem jej związek ze współczesnością jest oczywisty i taki też związek musi zachować nauczyciel w kształceniu młodego pokolenia/w przygotowaniu go do podjęcia stałych, nowych, koniecznych i możliwych zadań w przyszłości własnej i państwa, Europy, świata. Taki jest nakaz i znak naszego czasu. Dlaczego konieczne jest uwzględnienie cech współczesności w kształceniu praktycznym nauczycieli? Dlatego, że to właśnie w praktycznym działaniu dzieci/uczniów/studentów pojawia się szeroko zapotrzebowanie na użyteczność, funkcjonalność, odczucie sprawstwa, przeżycie sukcesu, poznanie preferencji, szansy na rozpoznanie własnej odpowiedzialności za projekty, oferty, możliwość zastosowania wiedzy/teorii w sytuacjach zaplanowanych/przewidzianych, ale też i okolicznościowo wywoływanych przez uczestników, przez zdarzenia, zjawiska. Praktyka daje studentom możliwości swoistego przeniesienia „stanu rozeznania teoretycznego „wiem, że”

¹¹ Ciekawe opracowanie współczesnych ważnych do podjęcia problemów znajdzie czytelnik w takich pozycjach jak: *Edukacja wobec wyzwań XXI wieku*. Red. I.Wojnar, J.Kubina. Warszawa 1996; B.Devall, G.Sessions. *Ekologia głęboka*. Warszawa 1994; F.Fukuyama, *Koniec człowieka*. Kraków 2004; F.Mayor, *Przyszłość świata*. Warszawa 2002; J.Habermas, *Przyszłość natury ludzkiej*. Warszawa 2005; N.Postman, *W stronę XVIII stulecia*. Warszawa 2005; tegoż: *Technopol, triumf techniki nad kulturą*. Warszawa 2003; Ortega Y Gasset, *Bunt mas*. Warszawa 2009; M.Hirszowicz, *Spory o przyszłość*. Warszawa 1998; A.Toffler, *Trzecia fala*. Warszawa 2005 (lub dowolne); tenże: *Szok przyszłości* a także *Ekospazm*; i wiele innych

na działanie „wiedzę jak” w różnych zakresach specjalności: logopedii, terapii czy nauki języka nowożytnego.

Do podstawowych, niezbędnych współcześnie, kompetencji człowieka wielu badaczy zalicza (ich nazwiska podaję w przypisie) w kolejności, od najważniejszych do ważnych:

1.1. Kreatywność

Jeśli podstawową kompetencją współczesnego człowieka, umożliwiającą włączenie się w procesy globalne jako podstawy procesów indywidualnie realizowanych/wywołanych jest kreatywność, umożliwiającą odnajdywanie się w zmienności i stałości życia, dostrzegania cech i parametrów rzeczywistości sprzyjających przekształcaniu warunków życia – to nauczyciel musi działać na rzecz jej uwalniania i sam w sobie musi także ją aktywizować. Kreatywność znaczy tyle co umiejętność/zdolność poruszania się między różnymi danymi, różnymi informacjami, różnymi punktami widzenia i wybór, uzasadniony potrzebami (społecznymi, własnymi), najbardziej skutecznych, ciekawych. Aby takiego wyboru dokonać trzeba być krytycznym wobec różnych teorii, ofert, informacji, zaproszeń, pokus, podpowiedzi, itp. Kandydat na nauczyciela/pedagoga musi uczestniczyć w takich sytuacjach, które umożliwią mu wyrażanie własnego poglądu na przedstawiane koncepcje, teorie, rozwiązania, umożliwią dokonywanie uzasadnień tego wyboru. Inaczej nie będzie efektywny w zawodzie.

1.2. Działanie zespołowe/wspólne/grupowe

Jeśli wymogiem czasu współczesnego jest taka organizacja przestrzenno-społeczna działania, która umożliwia wspólne działanie skierowane na osiągnięcie wytyczonych założeń, kooperacja w działaniu złożonym z uwagi na podział zadań w zglobalizowanej wytwórczości, to nauczyciel musi nauczyć takich działań młodych ludzi. Inaczej nie przygotuje ich do wejścia w tak skonfigurowane sytuacje zadaniowe. Musi więc sam także umieć dostrzegać sytuacje je kształtujące, włączać je proces edukacji, wywoływać nowe, modelowe. Jeśli rozszerza się swobodny przepływ kapitału, dóbr i usług i zjawisko teleportacji zleceń, globalizacji życia to młode pokolenie musi uczyć się radzenia sobie w sytuacjach zadań zróżnicowanych, warunkowanych wielostronnie, zadań wyspecjalizowanych co do potrzeb współczesności. Jeśli te cechy mają być wykształcone – nauczyciel jako organizator procesu edukacyjnego musi także ich nabyć, poszerzać, modyfikować. Zatem w kształceniu nauczycieli muszą znaleźć się w programie wiedzy pedagogicznej- teoretycznej i praktycznej zajęcia/sytuacje zmuszające kandydatów do podejmowania decyzji o wyborze treści, kierunku działania, celu, miejsca, czasu, społecznego odniesienia. Jeśli ich zabraknie, nauczyciel odtwórczy, replikujący, ubezwłasnowolniony zarządzeniami, programami nie spełni oczekiwań społecznych dotyczących wspierania młodego człowieka w jego rozwoju. Będzie realizatorem zadań, być może nawet skrupulatnym, obowiązkowym i sumiennym, ale jednocześnie ciężyc będzie na nim zarzut „hamulcowego” w sferze zmiany konstruktywnej, koniecznej w edukacji

i w unowocześnianiu społeczeństwa. Na pewno zaś nie wpisze się w proces budowania społeczeństwa wiedzy, rozwijającego się, respektującego zasadę zrównoważonego rozwoju.

1.3. Znajomość i posługiwanie się językiem obcym, a nawet kilkoma

Jeśli o powodzeniu życiowym współdecyduje dostęp do wiedzy, nowych technologii, odkryć naukowych, jeśli miejsca zamieszkania i zatrudnienia rozrzucone są po Europie, po świecie, to znajomość języków obcych jest zmienną tego powodzenia. Jeśli tak to nauczyciel musi także posługiwać się tą umiejętnością, bowiem inaczej nie otworzy młodego człowieka na „świat”, ale też przez dbałość o poprawność języka ojczystego jako podstawowego wskaźnika kultury, zatrzyma go na podstawowych wartościach kulturowych. Język obcy nie może zdominować ojczystego (co niestety często ma miejsce), nie może wyprzedzać procesu oznaczania świata w języku ojczystym¹² przez rodziców, przez nauczycieli. Język stanowi o tożsamości człowieka. Myślimy w języku ojczystym, nazywać możemy w obcym, zatem w strukturach umysłowych/pojęciach/kategoriach/schematach muszą pojawić się najpierw kody językowe tzw. rodzime. Jeśli takiego kontekstu zabraknie może to prowadzić do „wymarodowienia”, a w konsekwencji do zagubienia w świecie¹³.

Współczesność unaocznia problem wielokulturowości, wielonarodowości, migracji, mieszania się ludności na całym świecie, jeśli prawdopodobnym jest, jak stwierdza S. Huntington, że *„ani ideologie, ani gospodarka nie będą już źródłami konfliktów międzynarodowych (...) lecz różnice kulturowe wywodzące się w znacznej mierze z podziałów religijnych, które przesądzają tożsamości narodów”*¹⁴ to młode pokolenie musi wzrastać w poszanowaniu różnic międzykulturowych, w poszanowaniu godności każdego człowieka w tych kulturach funkcjonujących, opisywanych w języku ojców, szanujących odmienności i różnice, wyrażane w języku mniejszości kulturowych. Znajomość języka innego narodu, poza szansą na sukces ekonomiczny/gospodarczy/techniczny, pomaga w zrozumieniu wartości ogólnych, łączących czy jednoczących ludzi na świecie, ale również w definiowaniu siebie, własnej wartości. W sytuacji wspólnoty państw i narodów język ma być narzędziem/środkiem dobrej i efektywnej komunikacji między ludźmi. Studenci o specjalności pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna z językiem angielskim mają w tym zakresie do spełnienia zadanie szczególne. Szczegółowość ta związana jest z wiekiem rozwojowym uznawanym za najbardziej krytyczny dla uczenia się języka rodzimego i obcego (i nie tylko języka¹⁵), wykorzystania go sytuacyjnie a więc z efektem funkcjonalnym (dzieci uczą się zawsze po coś,

¹² Zob. np. E.Lenneberg W: *Badania nad rozwojem języka dziecka*. Red. G.Shugar, M.Smoczyńska. Warszawa 1985; B.Bernstein, *Odtwarzanie kultury*. Warszawa 2002; *Badania nad rozwojem języka dziecka*. Red. G.Shugar, M.Smoczyńska. Warszawa 1985; , H.Gadamer, *Prawda i metoda*. Kraków 2004; L.Wittgenstein: *Ludwik Wittgenstein- przydzielony do Krakowa*. Opr. J.Bremer, J. Rothhaupt. Kraków- Monachium 2009.

¹³ Np. M. Wańkiewicz, *Ziele na kraterze*. Nowy Jork 1950 (lub wydanie dowolne)

¹⁴ S.Huntington, *Zderzenie cywilizacji*. Warszawa 2003, s. 32 i inne; F.Braudel, *Historia i...op.cit.*

¹⁵ Zob.Zał. nr 2: *Apreschool Child-Initiated Learning Found to Help Prevent Later Problems*. Michigan 1992 wraz z tłumaczeniem na język polski.

dla działania, dla zabawy). Uczenie (się) języka na tych etapach edukacji daje najlepsze efekty całościowe. Stąd naciski

1.4. Umiejętności informatyczne

Technologie informacji i komunikacji tworzą nową rewolucję przemysłową. Informacje z różnych dziedzin życia, o różnym zasięgu, znaczeniu można odszukać szybko i skutecznie znając sposoby poruszania się na platformach cyfrowych, w Internecie. Umiejętności informatyczne potrzebne są w przestrzeni prywatnej, publicznej, społecznej. Trudno sobie wyobrazić rzeczywistość bez ich obecności, to one decydują o rozwoju, o nowoczesności, o postępie. Jeśli tak jest, trudno sobie wyobrazić instytucje edukacji przedszkolnej, szkolnej bez wpisania w programy starania o uczestniczenie dzieci, uczniów w procesie informatyzacji ich działania. Nauczyciel musi więc umieć także korzystać z nośników informacji, ukierunkować dostęp dzieci do nich i uczyć rozumnego korzystania. Nie powinien również blokować własnego uczestniczenia w tym procesie- może nie umieć, może nie być biegłym w ich wykorzystaniu, ale nie znaczy to, że włącza ich w proces edukacji dzieci. Nauczyciel powinien włączać się w proces informatyzacji społeczeństwa, pomagać w uczeniu się przez dzieci/uczniów racjonalnego wykorzystywania nośników informacji, w uczeniu ostrożności w upublicznianiu danych osobowych/prywatnych. Informatyka jest dobrem cywilizacyjnym, w tym kulturowym i niczym nie jest uzasadnione zabranianie, ograniczanie z niej jako narzędzia współczesnego życia. Wręcz przeciwnie – od edukacji przedszkolnej powinniśmy rozpocząć proces „oswajania” młodych ludzi z jej obecnością w rzeczywistości, wskazując na owo dobro, ale też przestrzegając przed niebezpieczeństwami nadużycia. Studenci powinni więc uczyć się wykorzystania komputera i programów komputerowych dla celów edukacyjnych i praktyka studencka jest tą przestrzenią i czasem.

Wielu badaczy współczesności wskazuje również na takie cechy jak alternatywność, hipotetyczność, antycypacyjność, jasno zdefiniowana tożsamość indywidualna i wspólnotowa, mobilność, heurystyczność myślenia, nastawienie na rozwiązywanie problemów/sytuacji problemowych, itd.¹⁶

Paradygmat cywilizacyjny dostarcza stosunkowo prostej mapy problemów związanych z nauczycielskim usytuowaniem, ale jednocześnie obszernej interpretacyjnie. Mapa ta pomaga zrozumieć to co dzieje się w towarzyszącej nam współczesności i pozwala zrozumieć trendy, tendencje zmiany w przyszłości czyli nakreślenia owego horyzontu zdarzeń możliwych do antycypowania/wyczucia/uobecnienia teraz, już w edukacji. Dla wykonywania zawodu nauczyciela młodego pokolenia ma to znaczenie podstawowe. Rozeznanie w podstawowych cechach cywilizacji pomaga odróżnić rzeczy istotne, niezbędne, od tych

¹⁶ Zob. D. Waloszek, *Sytuacyjne wspieranie dzieci w doświadczaniu świata*. Kraków 2009 – monografia ta stanowi rodzaj materiału uzupełniającego do ogólnej koncepcji praktyki.

mniej istotnych, mimo ich atrakcyjności. Z paradygmatu cywilizacyjnego wywodzić się powinny wszelkie koncepcje edukacji- kształcenia, wychowania, nauczania, uczenia (się).

2. Teoretyczne uzasadnienie zmiany w kształceniu praktycznym nauczycieli

Argumenty cywilizacyjne wyraźnie kierują uwagę na znaczenie edukacji w przebiegu życia od najwcześniejszych jego etapów aż po okres dojrzałej dorosłości. W krajach cywilizacyjnie wysoko sytuowanych nie ma już żadnych wątpliwości, że etap przedszkolny otwiera człowiekowi szansę na życiowe powodzenie i sukcesy¹⁷. Zatem kształcenie dobrych nauczycieli dla tego etapu rozwojowo-edukacyjnego jest sprawą niezwykle ważną.

Zmiana, innowacja może być sensowna jedynie wówczas, gdy jest uzasadniona. Takie uzasadnienia ogólne, ukierunkowujące szczegółowe poszukiwania, przedstawione zostały wyżej. Skąd czerpać inspiracje do zmiany szczegółowej? Podstawowym źródłem zmiany w treściach kształcenia, są międzynarodowe i wewnętrzne dokumenty zawierające sugestie edukacyjne i prawo je regulujące i są to: 1) koncepcja uczącego się społeczeństwa¹⁸, 2) teoria ponowoczesności¹⁹, 3) teoria autosocjalizacji, 4) teoria zrównoważonego rozwoju, 5) ustawowe wyznaczniki ram kształcenia.

W związku z powyższym w zakresie treści kształcenia teoretyczno-praktycznego, praktyczno-teoretycznego muszą znaleźć się takie formy ich prezentacji, które umożliwią studentowi wiązanie teorii z praktyką i praktyki z teorią, oparte na podstawowej wiedzy metodologicznej, ogolonej i pedagogicznej.

2.1. Teoria pedagogiczna jako odniesienie do praktyki

Idee zawarte w twierdzeniach/ w teorii informują o świecie i świat ten kształtują i przekształcają. Związek ten wynika ze statusu i przedmiotu pedagogiki jako nauki. Kształcenie nauczycieli zaczyna się od „lokowania” kandydata w obszarze teoretycznych uzasadnień jego przyszłej profesji a kończy się na umożliwieniu podjęcia przez niego zadań zawodowych w obrębie praktyki edukacyjnej, rozwijanych, doskonalonych już w toku pracy (R. Kwaśnica: co najmniej do 5 roku praktykuje czyli uczy się bycia krytycznym, sprawnym i odpowiedzialnym pedagogiem. Autor określa ten czas jako przed- konwencjonalno w doświadczeniu pedagogicznym)

Praktyka, mimo nazwy, nie dotyczy tylko i wyłącznie praktycznych odniesień i praktycznej (instrumentalnej) roli myśli, ale wręcz odmiennego rodzaju wiedzy i poznania *czyli wiedzy i poznania krytycznego*, zrozumienia jej innowacyjno-porządkującej

¹⁷ Zob. dokument – zał. Nr 2.

¹⁸

¹⁹ zob. Z. Bauman, *Wieloznaczność nowoczesna. Nowoczesność wieloznaczna*. Warszawa 1995;

roli w kontekście wiedzy własnej i jako dobra społecznego (zawartej w publikacjach). Student przygotowuje się w ten sposób do krytycznej postawy wobec nagromadzonych propozycji i jednocześnie uwrażliwia się na krytykę nowych (często wąsko lub w ogóle nie udokumentowanych, zastępujących stosowane bez szczególnej konieczności, traktowanych jako ciekawe dla nauczyciela ale nie wnoszące niczego nowego do działania edukacyjnego lub wprowadzane dla samej zmiany). Takie nastawienie potrzebne jest nauczycielowi w procesie pracy, poza szkoła wyższą. Szczególnie w sytuacji nadpodaży ofert edukacyjnych, programów, zestawów opracowań dydaktycznych, scenariuszy, różnego rodzaju terapii.

Działanie praktyczne wymaga umiejętności dokonania uogólnienia nabytej w toku zajęć na uczelni wiedzy. Proces ten wymaga operowania domniemaniami, wiedza potoczna, reifikacjami, redefiniowania, ustrzeżenia się przed konsumeryzmem (czego przykładem mogą być scenariusze zajęć przejęte od innych nauczycieli)²⁰. Jeśli krytycznej oceny zabraknie – edukacja nadal będzie przyczyniać się do reprodukcji braku szansy, analfabetyzmu cywilizacyjno-kulturowego. Człowiek od początku życia musi uczyć się dokonywania wyboru racjonalnych dla siebie i dla innych sposobów działania. Tego musi się nauczyć również przyszły nauczyciel. Nauczyciel praktycznie-zorientowany musi umieć dokonywać transkrypcji cech cywilizacyjnych na usytuowania dziecka w różnych fazach jego rozwoju. Na tym polega wspieranie człowieka w jego rozwoju. Krytyka zastanej rzeczywistości powinna dotyczyć przede wszystkim wszystkoizmu pedagogicznego, nadużywania języka ogólników, wieloznaczności co oznacza skupianie studenta na jasno opisanych/wyjaśnionych pojęciach pedagogicznych, redukcji zapożyczonych i nieuzasadnionych, określaniu i oznaczaniu sytuacji językiem działania opisanym w teorii pedagogicznej.

Współcześnie słabość praktyki, także w kształceniu nauczycieli, wyraża się w jej nikłym powiązaniu z teorią, przede wszystkim w: a) dowolności językowej, b) słyconym operowaniu teorią, głównie psychologiczną, c) niskim poziomie czytania nauczycieli, d) pogłębiającej się tendencji nauczycieli do niewłaściwie pojętego tradycjonalizmu, f) obecności w myśleniu i organizacji edukacji, mimo zmian ustawowych, uniwersalizmu i uniformizmu treści, e) "ilościowym" doksztalceniu, f) swoistym lęku nauczycieli w kontaktach z teorią i teoretykami. Nauczyciele akademicy, organizujący kontakt studentów z praktyką muszą zdawać sobie sprawę z tych nieprawidłowości i starać się uchronić studenta przed takimi postawami nauczyciela opiekuna praktyki.

²⁰ zob. A. Malinowski, *Szkoła frankfurcka a marksizm*. Warszawa 1979; Z. Bauman, *Razem. Osobno*. Kraków 2003; tenże: *Globalizacja*. Warszawa 2000; N. Postman, *Technopol. Triumf techniki nad kulturą*. Warszawa 1995; Jose Ortega Y Gasset, *Bunt mas*. Warszawa 2002, i inne.

2.2. Krytyka jako wymiar etyczności i profesjonalizmu nauczycieli²¹

Krytyka to konstruktywne, uzasadnione ustosunkowanie się do wartości zdarzeń, zjawisk, wiedzy i doświadczenia (szczególnie własnego, szkolnego), w odróżnieniu od krytykanctwa, czyli emocjonalnego wyrażania sprzeciwu. Jest to konieczne z uwagi na dynamikę zmiany cech i właściwości ludzi, zjawisk i zdarzeń we współczesności. Dynamika i szerokość zmiany powoduje dość szybka dezaktualizację wiedzy o człowieku i warunkach jego życia, konieczność posiadania umiejętności dostrzegania, analizowania, redukcjonowania, poszerzania informacji wynikających z badań, nowych odkryć i wniosków. Tylko w ten sposób edukowanie przyszłych pokoleń może być efektywne. Jeśli tak – to nauczyciel musi cechy te posiadać przede wszystkim. Przy nagromadzeniu różnych błyskotliwych, ciekawych koncepcji, pomysłów nauczyciel musi umieć wybrać te, które najpełniej służą „dobrej edukacji. Musi umieć odrzucić nęcące certyfikatami krótkie kursy, kursiki, realizowane przez pomysłodawców głównie dla korzyści finansowych a zdecydowanie nieprzydatnych dla prowadzenia młodego człowieka ku sobie, ku światu, ku wartościom²². Postawa krytyczna wobec siebie i otoczenia może jedynie w sposób konstruktywny przyczynić się do zmiany w edukacji a za nią w życiu.

Krytyka jest pojęciem wieloznacznym. Występuje w co najmniej czterech kategoriach pojęciowych i wszystkie dotyczą zarówno teorii jak i praktyki pedagogicznej:

a) kształceniu nauczycieli, w tym praktycznym, rozpocząć powinniśmy od krytyki w sensie potocznym i obiegowym, czyli umożliwić studentom dokonywanie dewaluacji przekonań własnych, zasłyszanych, przyjętych od kogoś, ewentualnie narzuconych (np. przez nauczyciela akademickiego, opiekuna praktyki) zachowań, stanów rzeczy w celu wskazania ich fałszywości, niekoherencji, sprzeczności, braku uzasadnień, niejasności, niepełności, itp. W tak rozumianej krytyce następuje odwołanie się do zasad i wartości – prawdy, reguł logiki i metodologii. Krytyka tak rozumiana polega na konfrontacji stanu z wartościami w celu zmiany czyli usunięcia błędów, zniekształceń, zafałszowań w myśleniu. Odrzuceniu doświadczeń własnych z okresu bycia dzieckiem, uczniem. Na tym poziomie student uczy się dokonywania oceny wiedzy potocznej o edukacji, własnych przekonań powstałych na własnej historii, uczy się odrzucania nieuzasadnionych przekonań w kierunku opisu/rozwijania w sobie pozytywnych. To pierwszy ważny moment wartościowania wiedzy i doświadczeń, pierwsze krytyczne spojrzenie na siebie w roli nauczyciela. Pobyt w instytucji edukacyjnej (tzw. praktyka pedagogiczna) jest w tym procesie niezbędna. Kandydat na nauczyciela musi nauczyć się krytycznego uogólnienia wiedzy pedagogicznej (to istota

²¹ Krytykę wyraźnie rozróżniam od krytykanctwa.

²² Zdaję sobie sprawę z deformacji awansu zawodowego nauczycieli, w którym najważniejszą sprawą jest ilość a nie jakość doświadczeń, wiedzy.

działania praktycznego). Ważny to proces analizy wiedzy potocznej, doświadczenia własnego w kontekście nabytej wiedzy naukowej, działania dozorowanego i gromadzonego doświadczenia własnego, wycinkowego, w instytucjach edukacyjnych.

b) w kształceniu nauczycieli, przede wszystkim praktycznym ważną jest krytyka ideologii, która można opisywać ze względu na budowę, funkcję i „świadomość fałszywą”. Ideologie zawsze pozostają w odniesieniu do podmiotu/podmiotów. Ze względu na nie pełnią określone funkcje wyrażając, uprawomocniając ich interesy, sankcjonując tytuły do władzy, własności, definiując role. Krytyka ideologii przybiera postać demaskacji (ale może być niestety też tendencyjna). W czym tkwi jej wartość dydaktyczna? Kandydat na nauczyciela skierowany na praktykę, doświadcza zbieżności lub rozbieżności wskazań ustrojowych/ideologicznych (a takimi jest zalecenie edukowania ku demokracji), teoretycznych i powinien na tym tle być zachęcany do projektowania innych, bardziej aktualnych rozwiązań. Nie powinien doświadczać lekceważenia, dyskredytacji pomysłów, ale rzetelnej dyskusji i argumentacji. Nauczyciel – opiekun praktyki powinien wyrażać niepokój wobec studenta podporządkowanego, realizatora- odtwórcy zaleceń. Powinien wręcz prowokować do niezgody, do kontestacji i projektowania. Kandydat na nauczyciela musi nauczyć się krytycznego wyboru tej najważniejszej z punktu widzenia rozpoznanych cech i właściwości dziecka/ucznia, a więc nałożyć wiedzę i doświadczenia na własny pogląd na edukację, na usytuowanie dzieci/uczniów w jej procesie i wypracowywanie „nowego” własnego spojrzenia na te procesy.

c) krytyka dialektyczna: Niektóre myśli okazują się fałszywe i podlegać muszą odrzuceniu po uprzednim uzasadnieniu tej fałszywości. Fałszywość może być spowodowana czynnikami przedmiotowo- subiektywnymi, a także swoistością struktury samego przedmiotu, w którym istota jest zawalowana siecią informacji pozornie ważnych. Idee/założenia fałszywe, trudne do zdemaskowania mogą być/są dodatkowo wspierane przez grupy zainteresowanych w utrzymaniu tej a nie innej rzeczywistości, z różnych powodów, także komercyjnych, zachowawczych, oczekiwania spokoju. Są ludzie którzy z zasady krytykują wszystko i wszystkich za wszystko. Takie postawy są niestety obecne w środowisku nauczycieli, także w odniesieniu do dzieci – ustawicznie jesteśmy z nich niezadowoleni, nie wyrażamy poparcia dla ich osiągnięć tak jak na to zasługują. Krytyka dialektyczna wyraża się także w ocenach szkolnych. To próba odrzucenia teorii/koncepcji z pozoru lub z istoty rzeczy fałszywych bądź nieuzasadnionych naukowo. Jest to proces redukcji podpowiedzi/koncepcji/rozwiązań w wyniku ich dogłębnego rozpoznania a także proces akceptacji uzasadnionych i efektywnych, także po dogłębnym (nie powierzchownym) ich rozpoznaniu i identyfikowaniu się z nimi i powolnym przyjmowaniu jako podstawa działania pedagogicznego.

d) krytyka jako destrukcja przedmiotu. Jest rodzajem wiedzy nietechnicznej, odnoszącej się do stosunków międzyludzkich, ze szczególnym uwzględnieniem emancypacji od społecznych

zniewoleń. Ten rodzaj krytyki jest jej najwyższym wymiarem i charakteryzuje osoby dojrzałe, wykształcone i doświadczone. Z badań pedantologicznych wnosić można, iż charakteryzuje nauczycieli z długim stażem zawodowym, ale ustawicznie doksztalających się, samorealizujących się, aktywnych, poszukujących, badających rzeczywistość edukacyjną, swoistych mentorów. Odnosząc powyższe do kształcenia nauczycieli – ich edukacja powinna zapowiadać taką przyszłość, przez stawianie ich na drodze ustawicznej aktywności pedagogicznej: pisanstwa, podejmowania badań w zespole, udziału w seminariach, konferencjach, debatach.

Kandydat na nauczyciela musi nauczyć się krytycznego dopracowania, czyli identyfikowania wiedzy z wiedzą projektodawcy/ nauczyciela opiekuna praktyki lub zawartej w wyróżnionej przez siebie teorii/koncepcji. Na tym tle podejmuje decyzję o zastosowaniu wybranego wariantu/rozwiązania/modelu, po wielostronnej analizie i argumentacji. Stosuje krytyczną kontrolę tego procesu z koniecznością rozpoznawania zmian etapowych, rezygnowania z działań o zbyt dużym ryzyku edukacyjnym wobec dziecka/ucznia.

Działanie praktyczne studenta kończy ocena cząstkowa bądź całościowa w postaci ewaluacji. Ewaluacja, także krytyczna, jest powrotem do celu działania, przeanalizowaniu zadań z niego wynikających, zidentyfikowaniu blokad/przeszkód/ czynników sprzyjających i na tej podstawie sformułowanie wniosków o kontynuacji bądź przerwaniu tak zorganizowanego działania.

W procesie „upraktyczniania teorii” (a takim jest kształcenie nauczycieli) kandydat na nauczyciela musi uczyć się ograniczania pola JA i MOJE poglądy na rzecz uzasadnionych twierdzeń pedagogicznych i powoli albo je odrzucać i szukać innych albo przyjąć „za swoje” i adekwatnie do ich wartości i treści, podejmować decyzje. W procesie kształcenia przyszły nauczyciel musi być informowany, że decyzje pedagogiczne obarczone są zawsze ryzykiem błędu²³ i musi doświadczać tego stanu z powodu zmienności podmiotów edukacyjnych bowiem inaczej nie nauczy się sposobów jego usuwania/redukcji lub ograniczania. Praktyka realizowana na uczelni nie może być więc nastawiona na realizację konspektu lecz na doświadczanie różnych jego losów: od powodzenia, zysków, korzyści do porażki straty, niepowodzenia, z analizowaniem przyczyn i skutków tych stanów²⁴.

²³ Więcej o błędzie: T.Kotarbiński, *Sprawność i błąd*. Warszawa 1959; D.Waloszek, *Sytuacyjne wspieranie dzieci w doświadczaniu świata*. Kraków 2009.

²⁴ **Czym są scenariusze?** Najprostszą definicję jego sensu znajdujemy w pozycjach słownikowych: to szczegółowo rozpisany plan jakiejś imprezy, wizyty; to planowany, spodziewany bieg spraw, rozwój zdarzeń; to również szkic fabuły, fikcyjny układ zdarzeń. Realizator scenariusza to **scenarzysta** (*Słownik współczesnego języka polskiego*. Tom2. Warszawa 1998, s.297). Scenariusz to fabuła (*Słownik wyrazów bliskoznacznych*. Warszawa 1959); **scenariusz**, to **książka**, w której zapisany porządek wejść każdego artysty na scenę oraz wszelkie rekwizyty i czynności potrzebne do wystawienia sztuki teatralnej, temat do filmu ułożony według scen tak jak ma być wyświetlany. Wiązą się z nim takie określenia jak **scena** (miejsce), **scenarium** (urządzenia sceniczne), **sceneria** (widok), **scenizator** (reżyser), **scenizowanie** (przystosowanie do warunków fabuły), **scenografia** (malarstwo dekoracji), **scenograf** czyli osoba realizującą scenografię. (M.Arcta, *Słownik Wyrazów*

2.3. Scenariusze w praktyce pedagogicznej studentów

W poszukiwaniu skutecznych sposobów organizacji nauczyciele bardzo często sięgają po tzw. gotowce, czyli scenariusze zewnętrzne, sporządzone przez często nieznanego szerzej autora, które można rozpatrywać w kategoriach zysku i straty. Zysku, bowiem podpowiadają sposoby wprowadzania dzieci w sytuacje uniwersalne społecznie, powtarzalne niezależnie od wymienionych wcześniej różnic. Ale też i jako stratę edukacyjną – podpowiadając rozwiązania uniwersalne, gubią specyfikę dziecka, społeczności lokalnie opisywanej²⁵.

Scenariusz przejęty z zewnątrz jest bezosobowy, traktuje o dzieciach jako biomacie, która trzeba zrobić, przerobić, przekształcić²⁶: (...) *to my Winston, kontrolujemy życie, każdy jego wycinek. Wydaje ci się, że istnieje coś takiego jak natura ludzka, która oburzona tym, co robimy, zwróci się przeciwko nam. Ale pamiętaj, że to my kształtujemy ludzką naturę. Człowiek jest nieskończenie podatny na formowanie*²⁷. Scenariusze, przejmowane bezmyślnie, nie-refleksyjnie i nie-krytycznie są właśnie sposobem takiego, jak opisuje G.Orwell.

Scenariusze zewnętrzne podczas praktyki można więc akceptować jedynie jako źródło ewentualnych pomysłów i podpowiedzi, inspiracji, przy zastosowaniu krytycznego ustosunkowania się do ich zawartości, przez pokazywanie niepoprawności teoretycznych, metodycznych, przez ich konstruktywną krytykę. Przyszli nauczyciele niestety praktykują często w niewłaściwych instytucjach u niewłaściwych nauczycieli, to znaczy tam i u takich, którzy w codzienności pracują na bazie obcych TYM dzieciom propozycji, bez uwzględnienia ICH cech i właściwości i cech środowiska.

Zanim student, zachęcony przez nauczyciela prowadzącego, sięgnie po *scenariusz* musi zdać sobie sprawę z tego, iż:

- edukacja ma zawsze charakter podmiotowej decyzji działania i skupia na nim odpowiedzialność za wyniki.
- odpowiedzialność nauczycielska ma wymiar daleko poza nim samym, dotyczy bowiem człowieka, który poddany edukacji wpływał będzie na los świata w skali mikro, a także makro.

Obcych. Warszawa 1947, s.316). Scenariusz bywa łączony z polityką w sensie protokołu dyplomatycznego, spotkania wyznaczonego ogólnymi zasadami poprawności. Uogólniając, można przyjąć iż określenie to **odnosi się do czegoś co musi być realizowane w z góry przewidzianej formie i ramach ról, pozycji osób w opracowanych warunkach (miejsca, czasie)**. W razie odchylenia jest powtarzane tak długo dopóki nie osiągnie się zgodności z zapisem (powtórki ujęć na planie filmu, na scenie teatru, itp.). Takie cechy spełnia także scenariusz spotkania opracowany przez nauczyciela samodzielnie – różnica polega na tym, że zna adresata, sceną jest codzienność tych właśnie odbiorców, scenerię, scenografię tworzą wspólnie. Współuczestniczą w edukacji. Tak jak autor i reżyser w jednej osobie.

²⁵ Szerszy wykład na ten temat zawieram w: *Sytuacyjne wspieranie w doświadczaniu świata*. Kraków 2009.

²⁶ Zob.M.Dekkers, *Poczwarka. Od dziecka do człowieka*. Warszawa 2007.

²⁷ G.Orwell, *Rok 1984*. Warszawa 1999, s. 298.

Organizując przestrzeń edukacyjną student musi, chociaż wstępnie, postawić sobie co najmniej trzy, sugerowane przez I. Kanta pytania: 1) co wiem o dziecku, jego potrzebach, ograniczeniach, środowisku życia, jego codzienności, 2) co powinnam/powiniennem zrobić na tle tej wiedzy oraz 3) komu/czemu przede wszystkim ma to służyć²⁸.

Czego studentów może i powinien uczyć się podczas praktyki?

- opracowywania propozycji dla TYCH, a nie modelowych, uogólnionych (jakichś tam) dzieci, nie nastawiać się na przejmowanie/aplikowanie obcych, cudzych nawet jeśli wydają się być ciekawe i dla niego atrakcyjne. Ma ku temu wszelkie kompetencje jako człowieka natury Homo Sapiens/Creatus²⁹
- nastawiania się na różnicowanie dzieci w zachowaniach ze względu na płeć, miejsce zamieszkania, kulturę rodziny, regiony i w związku z tym treści nie mogą być uniwersalne (*Homo Sociologicus, Politicus*), wedle hasła A.Tofflera: *Różnorodność jest największym skarbem ludzkości* – a nie przekleństwem, trudnością, przeszkodą. Edukację zunifikowaną, zuniformizowaną charakterystyczną dla poprzedniego ustroju mamy już bezpowrotnie raczej za sobą³⁰
- krytycznego naśladowania nauczyciela prowadzącego (*Homo Faber*),
- formułowania wielostronnie aktywizujących dzieci ofert (*Homo Ludens, Homo Artifex, Homo Amons*).

Uzasadnieniem dyskutowanej zmiany w organizacji i treściach praktyki pedagogicznej są badania a) prowadzone przeze mnie w latach 2000- 2009, b) prowadzone w latach 2009-2010 ogólnopolskie badania diagnostyczne, c) prowadzone od 2010 do chwili obecnej badania jakościowe tekstów nauczycieli pracujących w zawodzie i studiujących oraz studentów pedagogiki, które wskazują na obszary koniecznej zmiany w kształceniu teoretycznym, teoretyczno-praktycznym i praktycznym przyszłych nauczycieli.

²⁸ szerszy wykład na ten temat prowadzę w: *Pedagogika przedszkolna. Metamorfoza statusu i przedmiotu badań*. Kraków 2006. Dla poprawności pedagogicznej określić trzeba sens określeń zajęć, zadań, zabawy, gry, używanych w tytułach scenariuszy. Z logicznego punktu widzenia wszystko co człowiek robi w danym momencie jest zajęciem: jest nim zabawa, uczenie się, rozwiązywanie zadań, praca, odpoczynek, relaks czy udział w uroczystościach, także religijnych. Nielogicznością jest więc oddzielanie zajęć od zabawy, zajęć od gry czy zadania. Jest to kwestia zawartości treściowej tych zajęć.

²⁹ Wytłuszczone charakterystyki natury człowieka podają jako uzasadnienia, że każdy człowiek jest zdolny do różnych zachowań/działań i nie ma powodu dla których nie mógłby uczyć się funkcjonowania w ich obszarze.

³⁰ Poszerzone informacje na ten temat zawieram w poz. *Sytuacyjne wspieranie w doświadczaniu świata*. Kraków 2009, traktowanej jako opracowanie pomocnicze do referowanego tu ujęcia praktyki pedagogicznej studentów.

II. SYLWETKA WSPÓŁCZESNEGO LOGOPEDY

System opieki logopedycznej obejmuje wszelkie działania profilaktyczne, diagnostyczne, terapeutyczne, instruktażowe oraz popularyzatorskie mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub eliminację zakłóceń i zaburzeń procesu komunikowania się dzieci i młodzieży, a także osób dorosłych. Wiodącą rolę w tym procesie odgrywa logopeda, który posiada niezbędną i uporządkowaną wiedzę o uwarunkowaniach i mechanizmach tych zaburzeń oraz sposobach ich usuwania, umiejętność zastosowania tej wiedzy w praktyce, a także odpowiednie kompetencje społeczne i pożądane postawy społeczno-etyczne.

1. Wiedza

Kompetentny logopeda posiada wystarczającą i uporządkowaną wiedzę na temat:

- celów i zadań systemu opieki logopedycznej, zmierzającej do likwidacji wszelkich zakłóceń i zaburzeń komunikacji językowej dzieci, młodzieży i osób dorosłych mających trudności z rozumieniem, mówieniem, czytaniem i pisanem,
- zasad funkcjonowania podstawowej placówki opieki i pomocy logopedycznej, jakimi są: przedszkola, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, przychodnie i szpitalne oddziały dziecięce, neurologiczne i laryngologiczne, zakłady opiekuńczo-wychowawcze, prywatne gabinety logopedyczne.
- mechanizmów zarządzania tą placówką, jej wewnętrznej podmiotowej i przedmiotowej struktury oraz jej relacji z celowym i ogólnym otoczeniem zewnętrznym,
- wpływu czynników z otoczenia ogólnego i celowego na przebieg i osiągnięcia placówki opieki logopedycznej.
- funkcji takiego systemu w skali międzynarodowej ze szczególnym uwzględnieniem osiągnięć w krajach Europy Zachodniej.
- przedmiotu i celów logopedii oraz jej powiązań z innymi naukami m.in.: językoznawstwem, teorią mowy, kulturą żywego słowa, teorią informacji, socjolingwistyką, psycholingwistyką, psychologią rozwojową itp.,
- historii rozwoju i osiągnięć polskiej logopedii w sferze profilaktyki, diagnozy i terapii,
- wkładu nauk medycznych w rozwój logopedii, dostarczających informacji z zakresu fizjologii i patologii mowy, głosu i słuchu,
- etiologii nieprawidłowości rozwoju mowy, a także klasyfikacji zaburzeń mowy, języka i komunikacji interpersonalnej,
- cech wyróżniających nieprawidłowości w rozwoju mowy i języka na poziomie zakłóceń i zaburzeń,

- metod i środków rozpoznawania rodzajów i poziomów zaburzeń mowy, percepcji słuchowej i wzrokowej, umiejętności pisania i czytania, poziomu i jakości przyswajania języka i szerzej sprawności i kompetencji komunikacyjnych,
- stosowania różnych metod i środków zapobiegania zakłóceniom i zaburzeniom procesu komunikacji,
- podstawowych cech i funkcji metod stosowanych w terapii logopedycznej: lingwistycznych, filologicznych, pedagogicznych, rysunkowych, taneczno-muzycznych, motoryczno - kinestetycznych i wzrokowo – słuchowych,
- społecznych i indywidualnych korzyści płynących z rozwoju kultury „żywego słowa”,
- pożytków dla procesu diagnozy i terapii, płynących ze współpracy nauczycieli i wychowawców dzieci i młodzieży z trudnościami komunikacyjnymi,
- wartości i potrzeby współpracy w procesie diagnozowania i terapii zaburzeń komunikacji dzieci i młodzieży z ich rodzicami i opiekunami, a także potrzeby stałego przekazywania im nieodzownej wiedzy pedagogicznej i logopedycznej,
- stosowanych w logopedii technicznych środków pomocnych w diagnozowaniu zaburzeń komunikacji, a także tych stosowanych w terapii.
- propagowania w środowisku rodzinnym i społecznym informacji z zakresu profilaktyki, diagnozy i terapii zaburzeń mowy, języka i komunikacji, zwłaszcza w odniesieniu do dzieci i młodzieży szkolnej,
- profesjonalnych i etycznych powinności wykonywanego zawodu, a także projektowania ścieżki rozwoju osobistego.

2. Umiejętności

Kompetentny logopeda potrafi:

- określać cel swojej działalności terapeutycznej nad dziećmi, młodzieżą i dorosłymi, zgodny z ogólnym celem systemu opieki logopedycznej,
- wskazywać miejsce dla swojej działalności w ogólnej strukturze placówki oświatowej, w której ta działalność jest realizowana, zespalać zadania: profilaktyczne, diagnostyczne, terapeutyczne i popularyzatorskie z działaniami oświatowo – wychowawczymi nauczycieli przedmiotów szczegółowych,
- pracować w zespole, przyjmować i wskazywać zadania, wykazywać umiejętności organizatorskie a także inspirować działania w kierunku doskonalenia zawodowego i kształtowania pożądanych postaw etycznych, tak dzieci jak i nauczycieli,
- systematycznie prowadzić badania wstępne mające na celu ustalenie poziomu kompetencji komunikacyjnej, zwłaszcza dzieci i uczniów najmłodszych,
- na podstawie wyników tych badań, dokonywać klasyfikacji dzieci ze względu na rodzaje i poziom zaburzeń mowy, percepcji słuchowej czy wzrokowej, umiejętności czytania i pisania, poziomu i jakości przyswajania języka,
- dostosowywać do potrzeb dzieci ze względu na rodzaj ich zaburzeń, odpowiednie metody terapeutyczne, adekwatne do ich możliwości, opracowywać indywidualne strategie oraz szczegółowe plany postępowania logopedycznego,

- dobierać odpowiednie środki techniczne, nieodzowne w diagnozowaniu i terapii logopedycznej i sprawnie się nimi posługiwać,
- dokonywać systematycznej oceny postępów w rozwoju dzieci, podejmować analizę przyczyn niepowodzeń oraz działania korygujące,
- swoją działalność profilaktyczną, diagnostyczną i terapeutyczną opierać na współczesnych naukach komplementarnych wobec logopedii,
- stosować w pracy z dziećmi osiągnięcia logopedii światowej, tak ze sfery teorii jak i praktyki – diagnostycznej, terapeutycznej i profilaktycznej,
- nawiązywać współpracę z rodzicami i opiekunami dzieci poddanych terapii, aranżować i realizować pracę z nimi celem stałego przekazywania informacji o postępach dzieci, a także przekazywania im koniecznej wiedzy pedagogicznej, psychologicznej i logopedycznej,
- nawiązywać współpracę z zewnętrznym otoczeniem placówki, celem zainteresowania jej materialnymi, rzeczowymi i merytorycznymi potrzebami,
- pozyskiwać dla działalności placówki partnerów z zewnątrz – specjalistów z innych ośrodków, ze służby zdrowia, środowiska naukowego,
- organizować w środowisku rodzinnym i społecznym systematyczną działalność propagatorską na temat profilaktyki, diagnozy i terapii zaburzeń mowy, języka i komunikacji.

3. Kompetencje społeczne

Kompetentnego logopedy cechują pożądane postawy społeczne i etyczne:

- jest świadomy roli, jaką w kształtowaniu osobowości dziecka pełni praca logopedy – wychowawcy, potrafi wypełniać swoją funkcję społeczną i zawodową, a także realizować własne cele zgodnie z zasadami „dobrej roboty” i „opiekuna społecznego”,
- umie dzielić się i chętnie to czyni, swoimi umiejętnościami i osiągnięciami, dostrzegać niedostatki w swojej pracy, systematycznie uzupełniać zgodnie z zasadą „kształcenia ustawicznego”, wiedzę teoretyczną a także doskonalić swój warsztat zawodowy,
- jego postawę wobec innych cechuje empatia i chęć współpracy i współdziałania, a także ponoszenia współodpowiedzialności, potrafi docenić osiągnięcia innych i przejmować od nich to, co najlepsze,
- reaguje na negatywne zjawiska w życiu społecznym, zwłaszcza w środowisku, w którym działa jako logopeda i wychowawca,
- powinnością etyczną logopedy jest dbanie o autorytet zawodu a także własnej osoby jako nauczyciela,
- w stosunku do pacjenta, czy to dorosłego czy dziecka, logopeda kieruje się empatią, rzetelnie realizuje zadania profilaktyczno-diagnostyczne i terapeutyczne, szczerze informuje pacjenta lub jego opiekunów o rezultatach terapii i rzeczywistych szansach na eliminację zaburzeń,

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- postawa logopedy wobec pacjentów jest wolna od chęci ich dyskryminacji, ze względu na status społeczny, rasę, wyznania, płeć czy inne różnice,
- logopeda zachowuje tajemnicę zawodową, zwłaszcza dane o pacjencie, które mogą go dyskryminować,
- jego postawa wobec kolegów – logopedów, czy innych nauczycieli jest pozbawiona niechęci – logopeda nie dyskryminuje innych, nie szkodzi im i ich zawodowej pozycji,
- logopeda respektuje obowiązujące normy społeczne, nie uzależnia wykonywania zadań od możliwości uzyskania awansu lub korzyści finansowych,
- logopeda nie akceptuje zasad lub wytycznych, które kolidują z zawodową godnością i niezależnością lub je ograniczają, wspiera kolegów w obronie ich zawodowej autonomii,
- naczelną wartością w systemie aksjologicznym logopedy jest dobro pacjenta, zarówno przy doborze metod terapeutycznych jak i procedurze ich realizacji; swojej aktywności zawodowej logopeda nie uzależnia od korzyści materialnych,
- wobec osób nie posiadających wymaganych kwalifikacji lub uprawiających terapię nielegalnie, logopeda zajmuje zdecydowaną postawę negatywną,

III. PODSTAWY PRAWNE ORGANIZACJI PRAKTYKI PEDAGOGICZNEJ

1. Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-logopedy w szkołach i placówkach

Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-logopedy w szkołach i placówkach określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr z dnia 27 marca 2009 r.). Możemy tam znaleźć następujące zapisy:

§ 21. 1. Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-logopedy w szkołach i placówkach, o których mowa w § 2, [poniżej wymieniono te placówki] posiada osoba, która ukończyła:

- 1) studia magisterskie w zakresie logopedii oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
- 2) studia magisterskie na dowolnym kierunku i studia podyplomowe w zakresie logopedii oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

Wymienione w § 2 placówki to: w zakłady kształcenia nauczycieli, placówki doskonalenia nauczycieli, poradniach psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, biblioteki pedagogiczne, kolegia pracowników służb społecznych, licea ogólnokształcące, licea profilowane, technika, uzupełniające licea ogólnokształcące, technika uzupełniające i szkoły policealne. Nie we wszystkich tych placówkach jest konieczność zatrudnienia nauczyciela – logopedy

Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-logopedy w szkołach i placówkach, o których mowa w § 3, 4, 14, 15, 17 i 18 [poniżej wymieniono te placówki] posiada osoba, która:

- 1) ma kwalifikacje określone w ust. 1 lub
- 2) ukończyła:
 - a) studia pierwszego stopnia w zakresie logopedii oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
 - b) studia pierwszego stopnia na dowolnym kierunku (specjalności) i studia podyplomowe w zakresie logopedii oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

Typy placówek:

§ 3 gimnazja i zasadnicze szkoły zawodowe;

§ 4 przedszkola, szkoły podstawowe, placówki wychowania pozaszkolnego, placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania;

§ 14 przedszkola specjalne, szkoły podstawowe specjalne, gimnazja specjalne, szkoły ponadgimnazjalne specjalne, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze, dla dzieci młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, szkoły specjalne przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, ośrodki umożliwiające dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim oraz dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, a także kwalifikacje do prowadzenia zajęć rewalidacyjno-wychowawczych z dziećmi i młodzieżą z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim,

§ 15 młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii

§ 17 szkoły w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich

§ 18 szkoły w zakładach poprawczych dla nieletnich z upośledzeniem umysłowym

Przez przygotowanie pedagogiczne należy rozumieć nabycie wiedzy i umiejętności z zakresu psychologii, pedagogiki i dydaktyki szczegółowej, nauczanych w wymiarze nie mniejszym niż 270 godzin w powiązaniu z kierunkiem (specjalnością) kształcenia oraz pozytywnie oceniona praktyka pedagogiczna — w wymiarze nie mniejszym niż 150 godzin; w przypadku nauczycieli praktycznej nauki zawodu niezbędny wymiar zajęć z zakresu przygotowania pedagogicznego wynosi nie mniej niż 150 godzin; o posiadaniu przygotowania pedagogicznego świadczy dyplom ukończenia studiów lub inny dokument wydany przez uczelnię, dyplom ukończenia zakładu kształcenia nauczycieli lub świadectwo ukończenia kursu kwalifikacyjnego.

2. Sposób zdobywania kwalifikacji nauczyciela-logopedy

Zgodnie z obowiązującym prawem kwalifikacje do pracy nauczyciela-logopedy można zdobyć w czasie studiów I i II stopnia oraz studiów podyplomowych. W Ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym z późniejszymi zmianami w Art. 9c. zapisano: *Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, mając na uwadze wymagania rynku pracy, standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, uwzględniając:*

1) efekty kształcenia w zakresie:

a) wiedzy merytorycznej i metodycznej,

b) wiedzy pedagogicznej i psychologicznej, w tym w zakresie wychowania, z uwzględnieniem przygotowania do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych,

c) przygotowania w zakresie stosowania technologii informacyjnej,

d) poziomu znajomości języka obcego;

2) czas trwania studiów oraz studiów podyplomowych, wymiar i sposób organizacji praktyk.

Realizacją tego zapisu jest przygotowane wspólnie z Ministrem Edukacji Narodowej Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U.2012.131.)

Standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela określają między innymi opis efektów kształcenia. Wśród ogólnych efektów kształcenia ustawodawca wymienia:

1. *wiedzę psychologiczną i pedagogiczną pozwalającą na rozumienie procesów rozwoju, socjalizacji, wychowania i nauczania - uczenia się;*
2. *wiedzę z zakresu dydaktyki i szczegółowej metodyki działalności pedagogicznej, popartą doświadczeniem w jej praktycznym wykorzystywaniu;*
3. *umiejętności i kompetencje niezbędne do kompleksowej realizacji dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych zadań szkoły, w tym do samodzielnego przygotowania i dostosowania programu nauczania do potrzeb i możliwości uczniów;*
4. *umiejętność uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych środków i metod pozyskiwania, organizowania i przetwarzania informacji i materiałów;*
5. *umiejętność komunikowania się przy użyciu różnych technik, zarówno z osobami będącymi podmiotami działalności pedagogicznej, jak i z innymi osobami współdziałającymi w procesie dydaktyczno-wychowawczym oraz specjalistami wspierającymi ten proces;*
6. *wrażliwość etyczną, empatię, otwartość, refleksyjność oraz postawy prospołeczne i poczucie odpowiedzialności;*
7. *praktyczne przygotowanie do realizowania zadań zawodowych (dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych) wynikających z roli nauczyciela.*

Uzyskanie większości tych osiągnięć jest możliwe tylko dzięki praktycznemu działaniu, stąd tak ważną rolę w uzyskaniu kwalifikacji pedagogicznych ma udział w praktykach.

W rozporządzeniu tym zawarto także opis procesu i organizacji kształcenia. Uczelnie prowadzą kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach oraz studiach podyplomowych w ramach modułów kształcenia.

3. Kształcenie na studiach

Kształcenie na studiach pierwszego stopnia obejmuje wyłącznie przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolach i szkołach podstawowych, a na studiach drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich – do pracy we wszystkich typach szkół i rodzajach placówek.

1.1. Przygotowanie do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć)

Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach obejmuje obowiązkowe przygotowanie w zakresie:

- 1) merytorycznym do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć) - moduł 1;
- 2) psychologiczno-pedagogicznym - moduł 2;
- 3) dydaktycznym - moduł 3.

1.2. Przygotowanie fakultatywne

Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach może zostać poszerzone o przygotowanie:

- 1) do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) - moduł 4;
- 2) w zakresie pedagogiki specjalnej - moduł 5.

2. Kształcenie na studiach podyplomowych

Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach podyplomowych może być prowadzone w zakresie:

- 1) przygotowania do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) - moduł 4;

Moduł	Komponenty modułu	Godziny	Punkty ECTS
Moduł 1 Przygotowanie w zakresie merytorycznym do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć)	Przygotowanie merytoryczne - zgodnie z opisem efektów kształcenia dla realizowanego kierunku studiów		
Moduł 2 Przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym	1. Ogólne przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne	90	10
	2. Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne do nauczania na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	60	

	3. Praktyka	30	
Moduł 3 Przygotowanie w zakresie dydaktycznym	1. Podstawy dydaktyk	30	15
	2. Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	90	
	3. Praktyka	120	
Moduł 4 Przygotowanie do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć)	1. Przygotowanie w zakresie merytorycznym	*	**
	2. Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	60	10-15
	3. Praktyka	60	
Moduł 5 Przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej	1. Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne specjalne	140	25
	2. Dydaktyka specjalna	90	
	3. Praktyka	120	

Prezentowany program praktyk dotyczy zajęć realizowanych w ramach 2 modułu – praktyka I stopnia 30 godzin oraz w ramach modułu 3 – praktyka II stopnia 120 godzin

Opracowując program praktyk uwzględniono także opis efektów kształcenia dla profilu ogólniakademickiego w obszarach kształcenia w zakresie nauk humanistycznych oraz nauk społecznych. Efekty kształcenia w zakresie tych nauk zapisano w załączniku 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr 253, Poz. 1520). Tworząc program praktyk bezpośrednio odwoływano się także do wzorcowych efektów kształcenia przyjętych dla studiów na kierunku pedagogika I stopnia – profil ogólniakademicki. Te wzorcowe efekty znajdują się w załączniku 1 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 listopada 2011 w sprawie wzorcowych efektów kształcenia (Dz. U. Nr 253, Poz. 1521).

IV. KONCEPCJA I PLAN PRAKTYKI PEDAGOGICZNEJ

Praktyka pedagogiczna stanowią integralną część programu kształcenia. Tworzą ją dwa komponenty:

- Moduł I. Praktyka psychopedagogiczna
- Moduł II. Praktyka metodyczna (specjalnościowa).

Praktyka psychopedagogiczna (Moduł I) w swoich celach, założeniach i treściach jest wspólna dla wszystkich specjalności nauczycielskich, jej głównym zadaniem jest rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych.

Praktyka metodyczna (Moduł II) jest zorientowana na konkretną specjalność, w danym przypadku jest to: *Logopedia*. Jest ukierunkowana na rozwijanie umiejętności diagnostyczno- terapeutycznych.

Praktyka pedagogiczna jest realizowana po trzecim semestrze studiów, praktyka psychopedagogiczna poprzedza praktykę metodyczną. Szczegółowy plan praktyk prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Plan praktyki pedagogicznej

Lp.	Rok studiów	Rodzaj praktyki	Placówka/Liczba godzin		Łączna liczba godzin
			PS	SP	
1.	II	Moduł I. Praktyka psychopedagogiczna	15	15	30
2.	II	Moduł II. Praktyka metodyczna	20	20	40
3.	III	Moduł II. Praktyka metodyczna	35	45	80

Praktyka pedagogiczna obejmuje łącznie 150 godzin, na realizację praktyki psychopedagogicznej przewidziano 30 godzin, metodycznej – 120 godzin. łącznie w przedszkolu student przebywa 70 godzin, w szkole podstawowej – 80.

Opracowany program praktyk został dostosowany do indywidualnych potrzeb studentów *PEDAGOGIKI*, specjalności: *Logopedia*. Praktyki zostały zaplanowane tak, aby przed przystąpieniem do samodzielnej pracy student obserwował zajęcia prowadzone przez opiekuna, asystował opiekunowi w zajęciach, a następnie samodzielnie prowadził zajęcia. Działaniami dostosowanymi do kształcenia umiejętności jakie muszą posiadać nauczyciele-logopedzi jest uczestnictwo w grupowych wizytach (w domach dziecka, ośrodkach szkolno-wychowawczych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych, internatach, pogotowiach

opiekuńczych, gabinetach logopedycznych NFZ, itp.). To dzięki nim studenci zapoznają się ze specyfiką pracy placówek, do pracy w których zdobywają uprawnienia. Przewiduje się 5 grupowych wizyt po 3 godziny w trakcie trwania studiów.

Merytorycznym wsparciem w toku realizacji praktyk będą indywidualne konsultacje studentów z psychologiem i/lub pedagogiem szkolnym pozwalające na poznanie metod pracy z dziećmi o szczególnych potrzebach edukacyjnych i wychowawczych (3 godziny dla każdego studenta w trakcie trwania studiów).

Elementami optymalizującymi realizację założeń Programu praktyk będą 3 Casebooki. Tematyka materiałów, z uwagi na ich wpływ na rozwój przyszłej kadry pedagogicznej, wzajemnie się uzupełniają i stanowią komplementarną całość. Materiały obejmują odrębne tematycznie zagadnienia, tj:

- Kompetencje nauczyciela w zakresie sprawnego prowadzenia zajęć,
- Autorefleksja i analiza pracy własnej,
- Techniki gromadzenia i analizy wiedzy o uczniu.

Wszystkie materiały zawierają narzędzia do autoewaluacji i diagnozy własnej wiedzy i kompetencji praktykantów. W Casebookach przedstawione zostały konkretne i sprawdzone przykłady odwołujące się do poszczególnych tematów, zawierające praktyczne wskazówki i ćwiczenia ukierunkowujące na rozwój wskazanych kompetencji. Dzięki tym materiałom studenci będą mogli doskonalić swoje umiejętności, które wykorzystają następnie podczas samodzielnego prowadzenia zajęć.

V. CELE PRAKTYKI

Celem praktyki pedagogicznej jest nabycie pierwszych doświadczeń zawodowych, rozwijanie wiedzy o systemie edukacji, funkcjonowaniu różnych typów placówek, udzielających wsparcia opiekuńczo-wychowawczego dzieciom/uczniom i ich rodzinom, rozwijanie umiejętności (opiekuńczo-wychowawczych, dydaktycznych, terapeutycznych) potrzebnych do wykonywania zawodu nauczyciela, także nauczyciela-logopedy, kształtowanie postaw przedsiębiorczości i inicjatywy w zakresie podejmowanych działań pedagogicznych.

Cele ogólne wytyczają cele szczegółowe:

- kształcenie kompetencji praktycznych studentów w zakresie działań pedagogicznych – w tym terapeutycznych - konfrontacja posiadanej przez nich wiedzy psychologicznej oraz pedagogicznej z praktyką działalności przedszkola i szkoły,
- rozwijanie aktywności i zaradności studentów, ich profesjonalizmu, kształtowanie podmiotowości oraz wyzwalaania kreatywności w sytuacjach nowych, trudnych,
- zapoznanie z bazą lokalową, organizacją pracy, kadrą pedagogiczną oraz prowadzoną dokumentacją – ze szczególnym uwzględnieniem dokumentacji nauczyciela-logopedy,
- rozwijanie wiedzy o stosowanych w działaniach pedagogicznych metodach pracy z dziećmi/uczniomami,
- rozwijanie umiejętności komunikowania się przy użyciu różnych kanałów i technik, zarówno z osobami będącymi podmiotami działalności pedagogicznej, jak i z innymi osobami współdziałającymi w procesie opiekuńczo – wychowawczym i dydaktycznym,
- rozwijanie umiejętności projektowania i realizowania samodzielnych projektów pracy zespołowej,
- rozwijanie umiejętności uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pracy,
- kształtowanie postawy otwartości, współpracy w nowych środowiskach pracy pedagogicznej,
- kształtowanie gotowości do podejmowania nowych wyzwań, „uczenia się przez całe życie”.

VI. EFEKTY KSZTAŁCENIA

Objaśnienie oznaczeń:

K (przed podkreślnikiem) — kierunkowe efekty kształcenia

W — kategoria wiedzy

U — kategoria umiejętności

K (po podkreślniku) — kategoria kompetencji społecznych

H1A — efekty kształcenia w obszarze kształcenia w zakresie nauk humanistycznych dla studiów pierwszego stopnia

S1A — efekty kształcenia w obszarze kształcenia w zakresie nauk społecznych dla studiów pierwszego stopnia

1. Moduł I. Praktyka psychopedagogiczna

Nr	Student, który zaliczył praktykę psychopedagogiczną:	Odniesienie do efektów kształcenia	
		dla kierunku	dla obszarów
w zakresie WIEDZY:			
01	Charakteryzuje przedszkole, szkołę lub placówkę w której odbył praktykę, uwzględniając jej specyfikę oraz realizowane przez nią zadania opiekuńczo – wychowawcze, profilaktyczne, sposoby jej funkcjonowania, organizacji pracy	K_W14	S1A_W09
02	Wymienia podstawowe dokumenty zewnętrzne i wewnętrzne regulujące działalność edukacyjną przedszkola, szkoły lub innej placówki w której odbył praktykę. Prezentuje podstawowe założenia pracy opiekuńczej, wychowawczej i profilaktycznej realizowanej w tej placówce	K_W14	S1A_W09
03	Rozumie potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczestników procesów pedagogicznych w miejscu odbywania praktyki w tym szczególnie specjalne potrzeby edukacyjne wybranych uczniów	K_W15	S1A_W04
04	Zna funkcjonowanie szkolnego systemu pomocy	K_W10	S1A_W03

	psychologiczno-pedagogicznej – podaje ogniwa tego systemu, zadania poszczególnych osób, zasady współpracy, formy pomocy, pozaszkolne instytucje współpracujące z placówką w ramach tej pomocy		S1A_W08 S1A_W03
w zakresie UMIEJĘTNOŚCI:			
01	Potrafi prowadzić obserwacje zjawisk zachodzących w zespole klasowym lub grupie przedszkolnej oraz grupach nieformalnych – analizuje dynamikę procesu grupowego, określa rolę poszczególnych dzieci w zespole i ich status socjometryczny, stosunek dzieci do lidera i celów grupy	K_U01	S1A_U01 S1A_U08
02	Odwołując się do swojej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej, wyników profesjonalnej diagnozy oraz własnych obserwacji określa potrzeby rozwojowe i edukacyjne wybranych uczniów, szczególnie tych, których specjalne potrzeby wynikają z ich specyficznych trudności w uczeniu się, z zaburzeń komunikacji językowej, szczególnych uzdolnień.	K_U02	S1A_U01 S1A_U02 S1A_U06 H1A_U04
03	W oparciu o opracowaną w szkole koncepcję pracy z wybranymi uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi włącza s się do realizowanych na terenie placówki działań na rzecz tych uczniów	K_U10	S1A_U04
04	Dostosowuje swój sposób komunikacji do potrzeb rozmówcy – używa specjalistycznego języka omawiając z nauczycielem obserwowane lub prowadzone zajęcia; właściwie komunikuje się z dzieckiem uwzględniając jego wiek i możliwości percepcyjne; unika barier w komunikacji, prawidłowo udziela informacji zwrotnej	K_U07	H1A_U07
05	Obserwując działania edukacyjne realizowane w miejscu odbywania praktyki ocenia przydatność metod, procedur, różnych praktyk, wykazuje krytycyzm oceniając gotowe propozycje metodyczne, gromadzi przydatne materiały metodyczne	K_U09	S1A_U06 S1A_U07
06	Projektuje i realizuje własne zajęcia edukacyjne w tym zajęcia służące integracji grupy, zajęcia profilaktyczne, zajęcia rozwijające twórcze myślenie dzieci i inne. W	K_U10	S1A_U04

	działaniach tych uwzględnić potrzeby uczniów oraz zasoby osobiste i środowiskowe		
07	Ocenia własne działania pedagogiczne, wskazuje obszary wymagające modyfikacji. Dokonuje samooceny prowadzonych zajęć (stopień realizacji celów, ocena ich przebiegu w odwołaniu do zasad dydaktyki) oraz stopnia realizacji zadań w czasie praktyki	K_U14	S1A_U06
w zakresie KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH:			
01	Wykazuje się odpowiedzialnością za powierzone jego opiece osoby, oraz przydzielone mu zadania	K_K08	S1A_K03 S1A_K05
02	Dokonuje rzetelnej samooceny osobistych kompetencji pedagogicznych – określa cele dalszego rozwoju zawodowego	K_K01	H1A_K04 S1A_K02
03	Przestrzega zasad etyki zawodowej, w swoich działaniach pedagogicznych przestrzega podmiotowego traktowania swoich podopiecznych	K_K05	H1A_K04 S1A_K04
04	W czasie realizacji zadań w ramach praktyk wykazuje się dużą aktywnością, podejmuje trud i odznacza się wytrwałością w realizacji zadań indywidualnych i zespołowych na terenie placówki angażuje się we współpracę z uczniami i pracownikami	K_K08	S1A_K03 S1A_K05

2. Moduł II. Praktyka metodyczna

Nr	Student, który zaliczył praktykę metodyczną	Odniesienie do efektów kształcenia	
		dla kierunku	dla obszarów
w zakresie WIEDZY:			
01	Charakteryzuje placówkę w której odbył praktykę w kontekście realizowanej w niej działalności logopedycznej	K_W14	S1A_W09
02	Zna podstawowe dokumenty zewnętrzne i wewnętrzne regulujące opiekę logopedyczną w danej placówce, główne założenia pracy logopedy w zakresie	K_W14	S1A_W09

	profilaktyki, diagnozy, terapii i doradztwa.		
03	Definiuje potrzeby dzieci z opóźnieniami i zaburzeniami mowy i komunikacji	K_W15	S1A_W04
04	Zna metodykę pracy diagnostyczno-terapeutycznej z dziećmi/uczniami z opóźnieniami i zaburzeniami mowy i komunikacji	K_W16	H1A_W04
w zakresie UMIEJĘTNOŚCI:			
01	Przeprowadza diagnozę logopedyczną dzieci/uczniów z opóźnieniami i zaburzeniami mowy i komunikacji	K_U02	S1A_U02 S1A_U01 S1A_U06 H1A_U04
02	Odwołując do przeprowadzonej diagnozy określa potrzeby terapeutyczne dzieci/uczniów z zaburzeniami mowy i komunikacji	K_U02	S1A_U02 S1A_U01 S1A_U06 H1A_U04
03	Projektuje i prowadzi terapię logopedyczną dzieci/uczniów z opóźnieniami i zaburzeniami mowy i komunikacji	K_U10	S1A_U04
04	Ocenia przydatność metod i narzędzi do diagnozy i terapii logopedycznej, wykazuje krytycyzm oceniając gotowe propozycje metodyczne, gromadzi przydatne materiały metodyczne	K_U09	S1A_U06 S1A_U07
05	Sporządza opinię logopedyczną	K_U06	H1A_U01 H1A_U06 H1A_U11 H1A_U12
06	Analizuje i modyfikuje własne działania w kierunku optymalizacji świadczonej pomocy logopedycznej	K_U14	S1A_U06
07	Dostosowuje swój sposób komunikacji do potrzeb rozmówcy – używa specjalistycznego w profesjonalnych kontaktach z nauczycielami i innymi specjalistami; właściwie komunikuje się z dzieckiem/ucznem; unika barier w komunikacji, prawidłowo udziela informacji zwrotnej	K_U07	H1A_U07
w zakresie KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH:			
01	Odpowiedzialnie przygotowuje się do pracy we	K_K08	S1A_K03

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	wszystkich obszarach działalności logopedycznej		S1A_K05
02	Dokonuje rzetelnej samooceny osobistych kompetencji zawodowych – określa cele dalszego rozwoju	K_K01	H1A_K01 H1A_K04 S1A_K02
03	W swoich działaniach przestrzega zasad etyki zawodowej – Kodeks Etyczny Logopedy, szanuje swoich podopiecznych i traktuje ich podmiotowo	K_K04	S1A_K04 S1A_K06 H1A_K04
04	Prezentuje aktywność i wytrwałość w realizacji zadań z zakresu opieki logopedycznej	K_K03	S1A_K07

VII. TREŚCI DZIAŁANIA PRAKTYCZNEGO

1. Praktyka psychopedagogiczna

Obszary zintegrowanych zadań	Zadania – podejmowane przez studenta	Miejsce		Sposób dokumentacji (raport z realizacji zadania)	Rola opiekuna w realizacji zadań
		PS	SP		
<p>I. Planowanie przebiegu praktyki oraz analiza i interpretacja zaobserwowanych, doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych:</p> <p>1. Planowanie rozwoju osobistych kompetencji zawodowych w trakcie praktyki</p>	<p>1. Podejmowanie próby planowania działań:</p> <p>a) praktykant dokonuje samooceny posiadanej wiedzy psychologicznej i pedagogicznej oraz własnych wyobrażeń na temat przedszkola, szkoły pomocne może okazać się wypełnienie „Arkusza kompetencji” (załącznik 1)</p> <p>b) próba określenia siebie w pozycji prymarnej i drugoplanowej wobec dziecka/ucznia - refleksja studenta nad celami, które może zrealizować dzięki uczestnictwu w praktyce pedagogicznej,</p> <p>c) przyjęcie zadań obligatoryjnych, wybór zadań fakultatywnych, własne propozycje działań (przyjęcie celów praktyki, procedur ich osiągnięcia, sposobów monitoringu i ewaluacji),</p>	X	X	<p>Zadanie 1a, 1b –osobista refleksja „List do siebie” – student jeśli zechce może go zaprezentować podczas zaliczania praktyk</p> <p>Zadanie 1c opracowany przez studenta indywidualny program praktyki (załącznik 2)</p> <p>Zadanie 1d kontrakt zawarty między studentem i</p>	<p>W fazie planowania przebiegu praktyki ważne jest udzielenie studentowi informacji, które pozwolą mu trafnie ocenić zasoby przedszkola/szkoły, poznać realizowane zadania statutowe po to aby włączając się w ich realizację mógł zaspokoić swoje potrzeby edukacyjne – pomoc w doborze zadań, wspólna ocena ryzyka (1a, 1b, 1c).</p> <p>Zawarcie kontraktu ze studentem – ustalenie oraz przyjęcie wzajemnych</p>

<p>2. Monitorowanie podejmowanych działań oraz raporty z ich realizacji</p>	<p>d) zawarcie kontraktu studenta z opiekunem (określenie harmonogramu realizacji zadań, przyjęcie zasad współpracy, wzajemnych zobowiązań)</p> <p>2. Monitoring podejmowanych i zrealizowanych przez studenta działań,</p> <p>a)bieżąca ocena przebiegu realizacji zadań, w razie potrzeby ich modyfikacja</p> <p>b)końcowa ocena zrealizowanego zadania</p> <p>c)samoocena studenta jako realizatora działań</p> <p>d) przygotowanie raportów z realizacji zadań</p>	<p>X</p>	<p>X</p>	<p>opiekunem w tym harmonogram zaplanowanych i zrealizowanych działań</p> <p>Zadanie 2a, 2b, 2c, 2d</p> <p>dziennik praktyk wypełniony przez studenta oraz zatwierdzony przez opiekuna praktyk oraz załączniki i raporty z realizacji poszczególnych zadań</p> <p>Zadanie 3a osobista refleksja w karcie oceny studenta</p> <p>Zadanie 3b wypełniona karta oceny studenta (załącznik 3)</p> <p>Zadanie 3c wypełnione przez studenta i opiekuna arkusze ewaluacji przebiegu praktyki</p>	<p>zobowiązań (1d).</p> <p>Monitoring podejmowanych przez studenta działań. W razie potrzeby udzielenie wskazówek pozwalających studentowi dokonanie modyfikacji sposobu wykonania zadania, unikanie nadmiernego ryzyka</p> <p>Przekazywanie informacji zwrotnej na temat zachowań studenta podczas realizacji zadań. Dawanie wsparcia poprzez sugestie, odpowiedzi, zachęty, dostrzeganie wysiłku studenta. Dialog ze studentem wsluchiwanie się w jego potrzeby, próba zrozumienia przeżywanych uczuć (2a, b, c, d).</p> <p>Nakłanianie studenta do samooceny i pomoc w tym procesie.</p> <p>Sprawdzenie i zatwierdzenie zapisów w dzienniku praktyk</p> <p>Ocena studenta – wypełnienie karty</p>
<p>3. Ewaluacja efektów i procesu</p>	<p>3.Ewaluacja efektów i procesu_dokonana na zakończenie odbywania praktyki</p> <p>a)samoocena poziomu realizacji zadań oraz zdobytych przez studenta umiejętności zawodowych</p> <p>b)cena poziomu realizacji zadań oraz zdobytych przez</p>				

	<p>studenta umiejętności zawodowych</p> <p>c) ewaluacja przebiegu praktyki (ocena współdziałania studenta z opiekunem)</p>	X	X	(załącznik 4)	oceny, karty ewaluacji (3a, b, c).
<p>II. Zapoznanie się ze specyfiką przedszkola/szkoły w której odbywana jest praktyka:</p> <p>1. Analiza wewnętrznych dokumentów regulujących organizacyjną i programową działalność przedszkola/szkoły</p>	<p>1. : (należy zrealizować zadania 1a, 1b, 1c, 1d)</p> <p>a) analiza Programu wychowawczego szkoły, pod kątem wartości ku jakim „prowadzi” ona swoich uczniów – analiza wartości obecnych w celach wychowawczych oraz zakładanych procedurach ich realizacji</p> <p>b) student zapoznaje się ze szkolnym programem profilaktyki (dokonuje jego oceny wykorzystując kartę ewaluacji – załącznik 5)</p> <p>c) student analizuje realizowany przez N-la programem zajęć, wspólnie z opiekunem poszukują trafnych kryteriów wyboru programów i innych materiałów</p>		X	<p>Zadanie 1a student zapisuje swoje refleksje w formie eseju odwołując się do znanych mu teorii wartości</p> <p>Zadanie 1b student wypełnia kartę ewaluacji (załącznik 5) -</p> <p>Zadanie 1c opracowana przez studenta karta oceny</p>	<p>- Udostępnienie studentowi do wglądu dokumentów szkolnych: Statut szkoły, Szkolny Program Wychowania, Szkolny Program Profilaktyki, Szkolny Rejestr Programów Nauczania, Program zajęć edukacyjnych (1a, 1b)</p> <p>- Rozmowa ze studentem na temat kryteriów doboru programu i innych materiałów metodycznych, pomoc w opracowaniu karty oceny materiałów dydaktycznych (1c)</p> <p>- Zapoznanie studenta z zasadami</p>

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

(w tym zasad BHP).	metodycznych d) student zapoznaje się z obowiązującymi w miejscu odbywania praktyki zasadami BHP.	X	X	programu oraz innych materiałów metodycznych –	BHP (1d)
2. Zapoznanie się z historią szkoły jej dorobkiem, aktualną ofertą edukacyjną oraz jej związkami ze środowiskiem	2. : (zadania do wyboru) a) wspólnie z innymi studentami i opiekunem praktyk ocena wybranego obszaru funkcjonowania szkoły/przedszkola z wykorzystaniem analizy SWOT lub METAPLAN (załącznik 6) b) wspólnie z innymi studentami opracowanie folderu informującego o działalności szkoły	X	X	Zadanie 1d – potwierdzenie opiekuna Zadanie 2a Pisemne wnioski z dyskusji oraz analizy procesu (przebiegu spotkania)	- Zorganizowanie dyskusji na temat realizacji przez szkołę wybranego zadania statutowego w oparciu o analizę SWOT lub METAPLAN (2a) - Pomoc studentowi w dotarciu do materiałów archiwalnych (2b)
3. Poznanie systemu pomocy psychologiczno-pedagogicznej	3. : (należy zrealizować zadanie 3a, 3b, 3c w obu miejscach odbywania praktyki) a) zapoznanie się z obowiązującymi w PS/SP procedurami przyznawania pomocy i stosowanymi jej formami; b) rozmowa z realizatorami działań pomocowych (pedagog, psycholog, logopeda, specjalista w zakresie terapii pedagogicznej lub inni) na temat ich zadań oraz	X	X	Zadanie 2b folder - wersja elektroniczna lub wydruk Zadania 3a, 3b, 3c - graficzny schemat funkcjonowania systemu pomocy psychologiczno-	- Pomoc studentowi w nawiązaniu kontaktu z osobami odpowiedzialnymi w przedszkolu / szkole za udzielanie pomocy psychologiczno – pedagogicznej oraz stworzenie warunków do zapoznania się dokumentacją szkolną zawierającą wewnętrzne regulacje dotyczące organizacji tej pomocy(3a, 3b, 3c)

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p>wzajemnej współpracy</p> <p>c) pozyskanie informacji na temat zakresu działań instytucji pomocowych będących w bliskim środowisku szkoły oraz zakresu ich współpracy ze szkołą/przedszkolem - skorzystaj z Internetu</p>	X	X	<p>pedagogicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - opis zadań poszczególnych osób, zasad ich współpracy, - informacje na temat instytucji środowiskowych z którymi szkoła współpracuje. - propozycje zmian systemu optymalizujących jego działanie 	
<p>III. Obserwowanie wybranych obszarów:</p> <p>1. Obserwowanie aktywności poszczególnych</p>	<p>1. Należy wykonać co najmniej 2 zadania z tego obszaru – 1 w przedszkolu (od a do e) i 1 w szkole (od e do j)</p> <p>a) obserwacja przebiegu zabawy dzieci w różnym wieku, określenie różnice w zakresie aktywności symbolicznej dzieci oraz charakteru ich interakcji</p>			<p>Zadania 1a 1b rejestr</p>	<p>Pomoc udzielana studentowi podczas prowadzenia obserwacji dzieci/uczniów (zadania od 1a do 1j).</p> <p>Należy zwrócić uwagę studentowi na konieczność zaplanowania obserwacji</p>

<p>dzieci/uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ze względu na: cel (zabawowej, zadaniowej) i ze względu na treść (badawczej, naśladowczej, ruchowej, społecznej).</p>	<p>rówieśniczych</p>	X	<p>bieżących obserwacji oraz ich analiza w oparciu o wybraną teorię z psychologii rozwojowej (M. Kielar-Turska 2004)</p> <p>Zadanie 1c przykładowe rysunki dzieci uzupełnione komentarzem</p> <p>Zadanie 1d zestawienie zbiorcze wyników oraz przykładowe uzupełnione arkusze badawcze</p> <p>Zadanie 1e zestawienie zbiorcze wyników, uzupełnione arkusze badawcze oraz inne materiały świadczące o ryzyku dysleksji</p> <p>Zadanie 1f wyniki obserwacji</p>	<p>zachowań dzieci, określenie celów tej obserwacji, opracowanie sposobów jej prowadzenia i zapisywania wyników. Obserwacje należy prowadzić tak aby była ona: pozytywna, profilowa, rozwojowa, kompleksowa, ukierunkowana na wspomaganie rozwoju, prognostyczna oraz nieinwazyjna (J. Głodkowska 1999).</p> <p>Warto zwrócić uwagę studenta szczególnie na te zachowania dzieci, które znamionują trudności w uczeniu się lub społecznym funkcjonowaniu w roli ucznia oraz są sygnałem występowania specjalnych potrzeb edukacyjnych i rozwojowych.</p> <p>W interpretacji wyników obserwacji ważne jest odwoływanie się do wiedzy psychologicznej i pedagogicznej unikanie stereotypów i uproszczeń.</p> <p>Ukazać związek zachowania się dzieci z uwarunkowaniami środowiska edukacyjnego i rodzinnego.</p>
	<p>b) przeprowadzenie kilku rozmów z wybranymi dziećmi, na ich podstawie dokonanie oceny: dziecięcego słownika, kompetencji narracyjnej, umiejętności konwersacyjnych</p>	X		
	<p>c) cena rysunków dzieci w różnym wieku, analiza rozwoju umiejętności rysowania oraz symbolicznego przedstawiania rzeczywistości w rysunku</p>	X		
	<p>d) rozmowa z kilkoma dziećmi na temat różnych sytuacji społecznych, ocena zdolności dzieci do rozpoznawania i nazywania stanów emocjonalnych można skorzystać z narzędzia H. Borke</p>	X		
	<p>e) próba dostrzeżenia symptomów ryzyka dysleksji u kilku dzieci (5 letnich)/uczniów- można skorzystać z narzędzia M. Bogdanowicz (2002) „Skala Ryzyka Dysleksji”.</p>	X		
	<p>f) zaplanowanie i przeprowadzenie obserwacji zachowania się wybranego dziecka/ucznia w sytuacjach edukacyjnych/dydaktycznych, wskazanie przejawów ich trudności w uczeniu się oraz zakresu specjalnych potrzeb edukacyjnych.</p>	X		
<p>g) wyróżnienie do szczególnej obserwacji</p>				

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p>dziecka/ucznia przejawiającego zachowania niestandardowe, inne, oryginalne i dokonanie charakterystyki na podstawie dowolnie wybranej teorii zdolności, indywidualności cech i właściwości rozwojowych</p> <p>h) zaplanowanie i przeprowadzenie obserwacji zachowania się wybranych uczniów napotykających na trudności w komunikowaniu się z rówieśnikami i dorosłymi</p> <p>i) zaplanowanie i przeprowadzenie obserwacji zachowania się uczniów z trudnościami w społecznym funkcjonowaniu (np. ofiara przemocy, agresor)</p> <p>j) przeprowadzenie obserwacji zachowania się dzieci, które wzbudziły szczególną Twoją uwagę</p>	<p>X</p>	<p>X</p>	<p>wraz z komentarzem na temat specjalnych potrzeb ucznia</p> <p>Zadanie 1g wyniki obserwacji wraz z komentarzem na temat specjalnych potrzeb ucznia</p> <p>Zadanie 1h wyniki obserwacji (ekspresja, słuchanie, dialog) wraz z potrzebami badanych w zakresie rozwoju ich umiejętności komunikacyjnych</p> <p>Zadanie 1i ocena natężenia i przejawów zachowań ryzykownych, analiza czynników ryzyka i czynników chroniących</p>	<p>Uświadomić studentowi zależność między działaniami nauczyciela a odpowiedzią dzieci/uczniów.</p> <p>Pomóc studentowi w wyborze lub opracowaniu narzędzi ułatwiających prowadzenie obserwacji (zapoznanie z kartami ułatwiającymi obserwację dzieci/uczniów). Warto rozwijać krytycyzm studentów w korzystaniu z gotowych narzędzi diagnostycznych.</p>
--	---	----------	----------	--	---

<p>2. Obserwowanie czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk oraz prowadzonych przez niego zajęć</p>	<p>2. Należy wykonać wszystkie zadania wybierając miejsce ich realizacji</p> <p>a) obserwacja podejmowanych przez nauczyciela czynności opiekuńczych, warto zwrócić uwagę na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - związek czynności opieki i nadzoru z realizacją potrzeb rozwojowych dzieci; - łączenie tych czynności z kształtowaniem u dzieci umiejętności samoobsługi, nawyków higienicznych, troski o własne zdrowie, rozwoju sprawności fizycznej; - szczególną dbałość o zapewnienie dzieciom poczucia bezpieczeństwa oraz wdrażanie ich do dbania o własne i cudze bezpieczeństwo; - dostosowanie zakresu działań opiekuńczych do potrzeb dziecka <p>b) obserwacja przebiegu czasowo-przestrzennego zajęć edukacyjnych/dydaktycznych prowadzonych przez nauczyciela opiekuna oraz ich omówienie, przykładowe problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocena przydatności zastosowanych metod, procedur, różnych praktyk, konsekwencje ich zastosowania - analiza stosowanych przez prowadzącego zasad dydaktyki w tym zasad pracy twórczej - ocena możliwości wielowariantowego prowadzenia zajęć - zakres autonomii uczestników zajęć ich udziału w 	<p>X</p>	<p>Zadanie 2a wypełnione karty obserwacji zajęć – (załącznik 6)</p> <p>Wraz ze szczegółowym opisem omawianych z nauczycielem sytuacji problemowych, propozycji modyfikacji przebiegu zajęć, itp.</p> <p>Zadanie 2b wypełnione karty obserwacji zajęć – (załącznik 7)</p>	<p>Warto ukierunkować obserwacje studentów. W zadaniach 2a i 2b zaproponowano szczególnie istotne problemy, które mogą być podstawą obserwacji i przedmiotem dialogu opiekuna ze studentem.</p> <p>Zadaniem opiekuna jest codzienne omówienie zajęć, w tym: wskazanie na sposoby wykorzystania wiedzy specjalistycznej w praktycznych sytuacjach; omówienie stosowanych strategii rozwiązywania problemów; przeprowadzanie analizy spostrzeżeń studenta; wyjaśnianie wątpliwości oraz zachęcanie go do formułowania pytań i uwag, zgłaszania propozycji alternatywnych rozwiązań metodycznych.</p> <p>Nauczyciel opiekun praktyk ma prawo do popełniania błędów – warto je zauważać analizując ich przyczyny, omówić możliwości ich</p>
---	--	----------	--	---

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p>planowaniu procesu uczenia się oraz ich wpływu na jego przebieg</p> <ul style="list-style-type: none"> - analiza zakresu indywidualizacji zadań dla uczniów szczególnie uzdolnionych i innych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - omawianie sposobów wspierania przez nauczyciela dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - analiza sposobu komunikacji nauczyciela z uczniami <p>c) obserwacja zajęć dydaktyczno-wyrównawczych lub specjalistycznych (logopedycznych, korekcyjno-kompensacyjnych) oraz ich omówienie, przykładowe problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Znaczenie relacji w procesie terapii - Sposoby motywacji ucznia 		<p style="text-align: center;">X</p> <p>Wraz ze szczegółowym opisem omawianych z nauczycielem sytuacji problemowych, propozycji modyfikacji przebiegu zajęć, itp.</p>	<p>korekty, ukazać złożoność tych sytuacji. Szczególnie wartościowe edukacyjnie są właśnie te wszystkie sytuacje trudne należy poświęcić uwagę na ich omówienie.</p> <p>Ważne jest aby przeznaczyć odpowiednią ilość czasu na omówienie zajęć, zadbać o dobre warunki rozmowy, zapewnić studentowi poczucie bezpieczeństwa, modelować otwartość i szczerłość w przyjmowaniu i udzielaniu informacji zwrotnej.</p>
--	--	--	--	---

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

<p>IV Towarzystwo nauczycieli – opiekunowi podczas prowadzenia przez niego:</p> <p>1. zajęć grupowych i indywidualnych</p> <p>2. spotkań z rodzicami i innymi pracownikami szkoły</p>	<p>1. Asystowanie nauczycielowi podczas różnych zajęć grupowych i indywidualnych, może polegać na:</p> <p>a) prowadzeniu czynności organizacyjnych i porządkowych w sali/klasie;</p> <p>b) organizowaniu pracy w grupach, przekazywaniu instrukcji, rozdawaniu materiałów, wspieraniu dzieci w ich działaniach;</p> <p>c) planowaniu i przygotowaniu zajęć prowadzonych przez nauczyciela,</p> <p>d) zastosowaniu w praktyce środków multimedialnych;</p> <p>e) kontrolowaniu wyników pracy dzieci;</p> <p>f) planowaniu i podejmowaniu działań na rzecz dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.</p> <p>g) i inne według potrzeb.</p> <p>2. Udział w spotkaniu z grupą rodziców lub podczas rozmów indywidualnych z rodzicami, rozmowa z opiekunem na temat czynników warunkujących porozumienie edukacyjne na rzecz dzieci z rodzicami, analiza statutu pod kątem praw i obowiązków rodziców</p>	<p>X</p>	<p>X</p>	<p>Zadanie1 opis podejmowanych działań wraz z oceną ich efektywności, zaistniałych trudności, ocena osobistych kompetencji</p> <p>Zadanie 2 sprawozdanie z udziału w spotkaniu z rodzicami (plan spotkania, opis jego przebiegu, trudne</p>	<p>Włączanie studenta do różnych aktywności związanych z realizacją codziennych zadań Nauczyciela - opiekuna</p>
--	--	----------	----------	--	--

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

3. dyżurów i innych działań wynikających z jego służbowych obowiązków	3. Pomoc w pełnieniu dyżurów oraz bycie obok nauczyciela w innych jego służbowych obowiązkach	X	X	X	X	situacje, uwagi na temat warunków udanego współdziałania rodziców i nauczycieli w procesie wspomagania rozwoju dzieci Zadanie 3 opis podejmowanych działań wraz z oceną ich efektywności, zaistniałych trudności, ocena osobistych kompetencji
---	---	---	---	---	---	---

<p>V Pełnienie roli opiekuna wychowawcy -</p> <p>1. Diagnoza funkcjonowania grupy oraz pozycji jednostki w grupie</p>	<p>1. Diagnoza podstawowych cech grupy społecznej w przedszkolu i szkole ³¹:</p> <p>a) przeprowadzenie obserwacji zachowań dzieci/uczniów wybranej grupy pod kątem funkcjonowania zespołu klasowego w oparciu o kartę diagnozy klasy (M. Grondas).</p> <p>b) badania socjometryczne statusu społecznego dzieci/uczniów w konkretnym-zespole (za pomocą wybranego narzędzia np. Technika Moreno, Rysunek Ja i moja klasa, Mapa nieba lub inne narzędzia ułatwiające ocenę relacji rówieśniczych w badanym zespole/ grupie).</p>		<p>X</p> <p>X</p>	<p>Zadanie 1a uzupełniona „Karta diagnozy klasy” wraz z uwagami dla lidera grupy, wnioski z porównania wyników obserwacji własnej z obserwacjami opiekuna</p> <p>Zadanie 1b opis pozycji socjometrycznej wybranych uczniów oraz struktury zespołu</p>	<p>Rozmowa ze studentem na temat zespołu klasowego (wspólna analiza zachowań uczniów świadczących o ich poczuciu bezpieczeństwa, gotowości do otwartości, wzajemnej akceptacji i innych zachowań zgodnie z kartą diagnozy klasy) oraz wyników uzyskanych poprzez analizę socjometryczną. Odwołanie się do wiedzy studenta z zakresu psychologii społecznej – analiza zjawisk zachodzących w małych grupach</p>
<p>2. Poznanie uczniów, ich sytuacji społecznej, potrzeb, zainteresowań i zdolności, a także określanie poziomu rozwoju oraz wstępne diagnozowanie</p>	<p>2. Diagnoza indywidualnych potrzeb rozwojowych/ edukacyjnych wybranych 2 dzieci/ uczniów): z uwzględnieniem różnicy płci i wieku</p> <p>a. pogłębiona analiza własnych obserwacji zachowań dziecka/ucznia (zadania III 1)</p> <p>b. analiza danych pochodzących z diagnozy specjalistycznej opisywanego dziecka/ucznia – sporządzenie ogólnej charakterystyki dziecka i środowiska jego życia</p>	<p>X</p>	<p>X</p>	<p>Zadania 2a, b, c, d opis przypadku wybranego ucznia (według zaproponowanego porządku – załącznik 8)</p>	<p>Udostępnienie studentowi dokumentacji wybranych uczniów (wyniki diagnozy specjalistycznej), Pomoc w przeprowadzeniu diagnozy pedagogicznej i interpretacji uzyskanych danych. Rozmowy na temat potrzeb rozwojowych oraz edukacyjnych ucznia/dziecka. Udzielenie wsparcia studentowi w</p>

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

dysfunkcji i zaburzeń	<p>c. odwołanie się do wiedzy psychologicznej oraz pedagogicznej przydatnej w analizie wybranego problemu w celu lepszego zrozumienia sytuacji dziecka/ucznia</p> <p>d. próba określenie strefy najbliższego rozwoju/ specjalnych potrzeb edukacyjnych</p> <p>e. próba zaproponowanie działań edukacyjnych oraz pomocowych w celu zaspokojenia specjalnych potrzeb wybranego ucznia i wspierania jego rozwoju</p>				generowaniu możliwych rozwiązań, zachęcanie do planowania wielu wariantów działań, ocena ryzyka błędu lub nieskuteczności. Przypomnienie zasad zachowania anonimowości omawianych przypadków
3. Samodzielne prowadzenie działań opiekuńczo-wychowawczych skierowanych do dzieci/uczniów w różnym układzie społecznym	<p>3. Prowadzenie samodzielne zajęć lub ich fragmentów</p> <p>a. Próbne zaprojektowanie i zrealizowanie zajęć edukacyjnych w tym zajęć: służących integracji dzieci/uczniów w grupie, zajęć profilaktycznych, zajęć uwalniających wyobraźnię i kreatywność dzieci / uczniów i innych służących rozwojowi ich zaciekawień i zainteresowań</p> <p>b. omówienie z nauczycielem opiekunem przeprowadzonych zajęć</p> <p>c. zorganizowanie przestrzeni do swobodnej aktywności dzieci/uczniów</p>	X	X	<p>Zadania 3a, b przyjęte plany zajęć wraz z komentarzem studenta i opiekuna po ich przeprowadzeniu. Należy opisać przebieg zajęć, trudności i ich przyczyny, sukcesy i ich źródła, konieczne modyfikacje, myśli oraz przeżycia prowadzącego zajęcia</p> <p>Zadanie 3c opis podejmowanych działań</p>	<p>Wspólne omówienie planu zajęć uwzględniającego wielowariantowość przygotowanych przez studenta propozycji oraz ocena możliwych zakłóceń i utrudnień realizacyjnych (scenariusz autorski lub zaczerpnięty z materiałów dydaktycznych)</p> <p>Wspólne omówienie tego co zdarzyło się podczas zajęć. Student nie może pozostać sam z grupą, potrzebny jest dyskretny nadzór opiekuna</p>

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Materiały pomocnicze:

1. Opis struktury programu wychowawczego (materiał z Programu Nowa Szkoła)
2. Karta oceny Szkolnego Programu Profilaktyki (materiał autorski)
3. Przykładowe karty obserwacji zachowań ucznia (np. Karta zachowań znamionujących twórcze zachowanie – Eby, Smutny 1998; Skala Ryzyka dysleksji Bogdanowicz 2002 i inne stosowane w danej szkole)
4. Karta obserwacji zajęć
5. Karta diagnozy grupy (Grondas 2001)
6. Przykłady narzędzi do analiz socjometrycznych (Nowicka 2005)
7. Schemat scenariusza zajęć i programu edukacyjnego
8. Arkusz badania osobistych kompetencji zawodowych (autorski)

Projekt „**Nowe wychowanie we współczesnym przedszkolu i szkole podstawowej**”

realizowany przez

Wyższą Szkołę Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach
w ramach Priorytetu III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3.2
Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli

2. Praktyka metodyczna

Obszar zintegrowanych zadań	Zadania podejmowane przez studenta	Miejsce		Sposób dokumentacji (raport z realizacji zadania)	Rola opiekuna w realizacji zadań
		PS	SP		
<p>I. Planowanie praktyki, analiza i interpretacja zaobserwowanych, doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych</p> <p>4. Planowanie rozwoju kompetencji zawodowych logopedy</p> <p>5. Monitorowanie</p>	<p>2. Planowanie działań:</p> <p>a) przyjęcie zadań obligatoryjnych, własne propozycje działań (przyjęcie celów praktyki, procedur ich osiągnięcia, sposobów monitoringu i ewaluacji),</p> <p>b) zawarcie kontraktu studenta z opiekunem (określenie harmonogramu realizacji zadań, przyjęcie zasad współpracy, wzajemnych zobowiązań)</p>	X	X	<p>1a - opracowany przez studenta indywidualny program praktyki</p> <p>1b - kontrakt zawarty między studentem i opiekunem w tym harmonogram</p>	<p>Udzielenie studentowi informacji, które pozwolą poznać realizowane przez logopedę zadania, zasoby po to, aby włączając się w ich realizację mógł zaspokoić swoje potrzeby edukacyjne – pomoc w doborze zadań, wspólna ocena ryzyka (1a, 1b).</p> <p>Zawarcie kontraktu ze studentem – ustalenie oraz przyjęcie wzajemnych zobowiązań (1d).</p> <p>Monitoring podejmowanych przez studenta działań.. Udzielenie</p>

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

podejmowanych działań	<p>3. Monitoring podejmowanych i zrealizowanych przez studenta działań:</p> <p>a) bieżąca ocena przebiegu realizacji zadań, ewentualna ich modyfikacja</p> <p>b) końcowa ocena zrealizowanego zadania</p> <p>c) samoocena studenta jako realizatora działań</p> <p>d) przygotowanie raportów z realizacji zadań</p>	X	X	<p>2a, 2b, 2c, 2d - dziennik praktyk wypełniony przez studenta oraz zatwierdzony przez opiekuna praktyk oraz załączniki i raporty z realizacji poszczególnych zadań</p>	<p>wskazówek pozwalających studentowi dokonanie modyfikacji sposobu wykonania zadania, unikanie nadmiernego ryzyka</p> <p>Przekazywanie informacji zwrotnej na temat zachowań studenta podczas realizacji zadań. Dawanie wsparcia poprzez sugestie, podpowiedzi, zachęty, dostrzeganie wysiłku studenta.</p>
II. Miejsce				1a, b - zgromadzenie	Wskazanie i udostępnienie

Projekt „**Nowe wychowanie we współczesnym przedszkolu i szkole podstawowej**”

realizowany przez
Wyższą Szkołę Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach
w ramach Priorytetu III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3.2
Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

logopedy i działalności logopedycznej w placówce	1. Status prawny logopedy:	X	X	odpowiednich aktów prawnych w formie <i>Prawnego niezbędnika logopedy</i>	studentom odpowiednich dokumentów
1. Status prawny logopedy	a) analiza wybranych dokumentów zewnętrznych (Karta Nauczyciela, wybrane rozporządzenia MEN)				
2. Miejsce opieki logopedycznej w systemie pomocy psychologiczno-pedagogicznej danej placówki	b) analiza dokumentów wewnętrznych placówki				
	2. Miejsce opieki logopedycznej w systemie pomocy psychologiczno-pedagogicznej placówki:	X	X	2a,b, c - opracowanie graficznego schematu systemu opieki logopedycznej wybranej placówki	Udostępnienie odpowiedniej dokumentacji placówki
	a) analiza programu opieki psychologiczno-pedagogicznej placówki				Udostępnienie dokumentacji logopedy (plan pracy)
	b) poznanie zadań z zakresu opieki logopedycznej:				Umożliwienie studentowi kontaktu z innymi specjalistami

<p>3. Dokumentacja logopedyczna</p>	<p>profilaktyka, diagnoza, terapia doradztwo oraz zasad organizacji opieki logopedycznej w placówce.</p> <p>c) specjaliści i instytucje współpracujące z logopedą - uczestniczenie w konsultacjach logopedy z psychologiem, pedagogiem, innymi specjalistami</p> <p>3. Dokumentacja logopedyczna</p> <p>a) zapoznanie się z dokumentacją logopedyczną obowiązującą w placówce (plany działań, sprawozdania itp.)</p> <p>b) analiza sposobów dokumentowania działań logopedycznych (indywidualna dokumentacja dziecka/ucznia, dokumentowanie badań przesiewowych, dokumentowanie zajęć grupowych, porad bez badań, konsultacji)</p>	<p>X</p>	<p>X</p>	<p>3a,b - opracowanie rocznego planu pracy logopedy</p>	<p>Udostępnienie dokumentacji, wskazówki (w formie schematu) do opracowania rocznego planu pracy</p>
-------------------------------------	--	----------	----------	---	--

4. Wyposażenie i organizacja przestrzeni	<p>4. Wyposażenie i organizacja przestrzeni</p> <p>a) poznaje wieloaspektową organizację i wyposażenie gabinetu logopedycznego</p>	X	X	4a – <i>Mój gabinet logopedyczny</i> - projekt	Prezentuje swoje miejsce pracy, uzasadnia wyposażenie i organizację przestrzeni gabinetu logopedycznego (stanowisko do ćwiczeń artykulacyjnych, miejsce do zabawy, miejsce dla rodziców itd.), umożliwia studentom obejrzenie innych gabinetów logopedycznych
III. Obserwowanie poszczególnych obszarów działalności logopedycznej	<p>1. Profilaktyka logopedyczna:</p> <p>a) obserwacja przesiewowych badań mowy dzieci</p>	X		1a – arkusz hospitacji zajęć	Ukierunkowanie obserwacji,

1. Profilaktyka logopedyczna	trzyletnich i czteroletnich b) obserwacja zajęć grupowych z zakresu stymulacji rozwoju mowy			1b – przygotowanie zestawu pomocy dydaktycznych do zajęć z zakresu dynamizacji rozwoju mowy: <i>Pudełko logopedyczne przedszkolaka</i>	przedstawienie studentom narzędzi i pomocy do zajęć grupowych z małymi dziećmi (program przesiewowych badań mowy „Mówię...”, IFiPS; <i>Przybornik logopedyczny</i> , E.K. Diener). Formułowanie diagnozy
2. Diagnoza logopedyczna	2. Diagnoza logopedyczna a) obserwacja i analiza indywidualnego badania mowy	X	X	2a – opracowanie propozycji <i>Karty badania mowy</i> , przeprowadzenie wywiadu z rodzicami dziecka w wieku przedszkolnym/wczesnoszkolnym (arkusz w załączeniu), sporządzenie <i>Kwestionariusza obrazkowego do badania artykulacji</i>	Omówienie etapów badania mowy: wywiad, ocena budowy anatomicznej i sprawności motorycznej narządów mownych, ocena słuchu mownego, ocena artykulacji, poziomu rozwoju słownikowego, gramatyki, rozumienia (<i>Test Słownika Dziecka</i> , Z. Tarkowski; <i>Przesiewowy Test Logopedyczny</i> , Z. Tarkowski; <i>Dialogowy Test Artykulacji</i> , A. Majewska-Tworek, <i>Ocena słuch fonematycznego</i> , I. Styczek; <i>Fotokwestionariusz do oceny wymowy</i> , Z. Kurkowski i inne). Zwrócenie uwagi konieczność wykonania w uzasadnionych

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p>b) obserwacja badania logopedycznego dziecka/ucznia z niepełnością mówienia (RNM, gielkot, jąkanie)</p>	<p>X</p>	<p>X</p>	<p>2b –przeprowadzenie i nagranie rozmowy na dowolny temat z dzieckiem/uczniem, transkrypcja wypowiedzi z zaznaczeniem objawów niepełności mówienia, obliczenie natężenia niepełności mówienia</p>	<p>przypadkach badań dodatkowych (psychologicznego, słuchu i innych)</p> <p>Ukierunkowanie obserwacji – specyfika wywiadu na potrzeby badania niepełności mówienia, kompleksowość badania: natężenie niepełności mówienia, symptomatologia, logofobia, objawy towarzyszące (psychologiczne, wegetatywne); zwrócenie uwagi na rolę diagnozy różnicowej (<i>Kwestionariusz Cooperów do oceny jąkania</i>, M Chęćek; <i>Próba sylabowa do oceny niepełności mówienia</i>. Z. Kurkowski; <i>Kwestionariusz niepełności mówienia i logofobii</i>, Z. Tarkowski, <i>Skala samooceny i oceny jąkania</i>, J. Góral-Pótroła, Z. Tarkowski; <i>Skala motywacji do terapii jąkania</i>, J. Góral-Pótroła, Z. Tarkowski)</p>
--	--	----------	----------	--	---

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

					<p>Podkreślenie konieczności integrowania diagnozy audiologicznej z diagnozą logopedyczną, znaczenie, jakie w kontakcie diagnostyczno-terapeutycznym ma znajomość podstaw jęz. migowego, daktylografii</p> <p><i>(Kwestionariusz do badania kompetencji językowej dzieci 6-8 letnich z uszkodzonym słuchem, M. Krawiec). Formułowanie wniosków terapeutycznych.</i></p> <p>Omówienie każdego badania – ze szczególnym uwzględnieniem diagnozy. <i>Skala dyzartrii, E. Gustaw, K. Mirecka; Afa-skala, A. Paluch, E. Drewniak-Wołosz, Zestaw prób do badania procesów poznawczych</i></p>
				2c - pisemne sprawozdanie z przebiegu badania	u

<p>3. Terapia logopedyczna</p> <p>4. Doradztwo logopedyczne</p>	<p>c) obserwacja i analiza badania mowy dziecka/ucznia z uszkodzonym narządem słuchu</p> <p>d) obserwacja badania mowy dziecka/ucznia z uszkodzeniem słuchu - afazja rozwojowa, afazja dziecięca, dyzartria) oraz badania mowy i możliwości komunikacyjnych dziecka/ucznia z całościowymi zaburzeniami rozwoju – autyzm, zespół Aspergera (w miarę możliwości placówki)</p> <p>3. Terapia logopedyczna</p> <p>a) obserwacja indywidualnych logopedycznych sesji terapeutycznych prowadzonych z dziećmi/uczniemi z zaburzeniami mowy, języka i komunikacji</p> <p>4. Doradztwo</p>	<p>X</p>	<p>X</p>	<p>2d – w oparciu o diagnozę próba sformułowania wniosków terapeutycznych</p> <p>3a – przedstawienie propozycji - zestawu ćwiczeń – na kolejną sesję terapeutyczną – dla każdego obserwowanego dziecka</p> <p>4a,b,c – przygotowanie</p>	<p><i>pacjentów z uszkodzeniami mózgu, Wł. Łucki</i></p> <p>Przygotowanie studentów do obserwacji - przedstawienie diagnozy dziecka, z którym prowadzona będzie terapia, etapu terapii, przedstawienie założonych celów ogólnych i szczegółowych, planowanego przebiegu zajęć, metod pracy, środków dydaktycznych</p> <p>Umożliwienie studentom obserwacji ww. działań.</p>
---	---	----------	----------	--	---

	<p>a) uczestnictwo, obserwacja i analiza przebiegu spotkań grupowych z rodzicami (pogadanki, prelekcje tematyczne, warsztaty)</p> <p>b) obserwacja rozmowy instruktażowej z rodzicami dziecka pozostającego w terapii</p> <p>c) uczestniczenie w konsultacjach dla nauczycieli</p> <p>d) inne – jeżeli są prowadzone przez logopedę na terenie placówki</p>	X	X	prezentacji multimedialnej z zakresu normy i patologii rozwoju mowy dziecka: <i>Kiedy do logopedy?</i> , bądź <i>Zaburzenia mowy, a trudności szkolne.</i>	
<p>IV. Samodzielne prowadzenie działań logopedycznych</p> <p>1. Profilaktyka</p>	<p>1. Profilaktyka</p> <p>a) przeprowadzenie z dziećmi trzy-, czteroletnimi ćwiczeń grupowych z wybranego obszaru dynamizacji rozwoju mowy: gimnastyka buzi i języka; ćwiczenia oddechowe; kształcenie słuchu mownego; kształcenia zasobu leksykalnego</p>	X		1a – opracowanie zestawu ćwiczeń do wybranego obszaru wraz z propozycją pomocy dydaktycznych np. <i>Pomagamy buzi mówić, Spacer noska po łączce; Co uszka słyszały?</i>	Wcześniejsza analiza zaproponowanego zestawu ćwiczeń – wskazanie kierunku ewentualnej modyfikacji, analiza możliwych zakłóceń i utrudnień realizacyjnych. Student nie może pozostać sam z grupą, niezbędny jest dyskretny nadzór opiekuna

2. Diagnoza	<p>2. Diagnoza</p> <p>a) przeprowadzenie z rodzicami dziecka z zaburzoną mową części wywiadu dotyczącej rozwoju psychoruchowego i rozwoju mowy</p> <p>b)przeprowadzenie oceny mowy dziecka/ucznia w oparciu o ww. narzędzia diagnostyczne: ocena budowy anatomicznej i sprawności motorycznej narządów mowy (także kinestezji artykulacyjnej), ocena słuchu mownego, artykulacji, zasobu leksykalnego, ekspresji i odbioru mowy</p> <p>c) przeprowadzenie badania dziecka/ucznia niepełnnie mówiącego w części dotyczącej natężenia niepełności mówienia, samooceny i oceny.</p>			<p>2a – wypełnienie odpowiednich części arkusza wywiadu</p> <p>2b – wypełnienie protokołów badań testowych, zapis wyników w Kacie badania mowy sformułowanie diagnozy</p> <p>2c – określenie natężenia niepełności mówienia, wypełnienie protokołu <i>Skali</i></p>	<p>Omówienie działania studenta, skłonienie studenta do samooceny, sprawdzenie jakości zapisów w karcie wywiadu</p> <p>Pomoc w doborze optymalnych narzędzi diagnostycznych, sprawdzenie jakości zapisów diagnostycznych – wskazanie ich słabych i mocnych stron, pomoc w sformułowaniu wyczerpującej diagnozy – jeżeli na danym etapie jest to możliwe, jeżeli niż zachodzi konieczność badań dodatkowych</p> <p>W oparciu o wyniki części diagnozy przeprowadzonej przez studenta i pozostałych – przeprowadzonych przez logopedę – sformułowanie wyczerpującej diagnozy, jeżeli wymaga tego przypadek przeprowadzenie diagnozy różnicowej</p>
-------------	--	--	--	---	--

3. Terapia	<p>3. Terapia logopedyczna</p> <p>a) prowadzenie wybranych elementów logopedycznych sesji terapeutycznych (nie mniej niż 10) na różnych etapach procesu terapeutycznego – etap przygotowawczy, wywołanie głoski, utrwalanie, automatyzacja</p> <p>b) przeprowadzenie sesji terapeutycznej z dzieckiem nie płynnie mówiącym w obszarze treningu płynności mówienia</p>	X	X	<p><i>samooceny i oceny jękania</i></p> <p>3a, b – przygotowanie szczegółowego konspektu</p>	<p>Przydzielenie zadań z zakresu terapii, omówienie każdego dziecka – ze wskazaniem diagnozy i etapu pracy terapeutycznej. Analiza konspektu zajęć – spójność celów, treści, środków dyd. z diagnozą logopedyczną dziecka i etapem pracy terapeutycznej.</p> <p>Omówienie zajęć.</p> <p>Umożliwienie studentom czynnego udziału w WDN, pomoc merytoryczna w przygotowaniu prezentacji.</p>
4. Doradztwo	<p>4. Doradztwo</p> <p>a) w ramach WDN przedstawienie prezentacji multimedialnej na temat: <i>Norma i patologia rozwoju</i></p>	X	X	<p>4a – przygotowanie stosownej prezentacji</p>	

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

	<i>mowy. Kiedy do logopedy? , bądź innej z obszaru tematyki logopedycznej</i>				
--	---	--	--	--	--

Projekt „**Nowe wychowanie we współczesnym przedszkolu i szkole podstawowej**”

realizowany przez
Wyższą Szkołę Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach
w ramach Priorytetu III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3.2
Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli

LITERATURA

- Bobkowicz-Lewartowska L.: *Autyzm dziecięcy: zagadnienia diagnozy i terapii*. Impuls, Kraków 2000.
- Chęć M., Kwestionariusz Cooperów Oceny Jąkania, Lublin 1993,
- Gałkowski T., Jastrzębowska G. / red. /: *Logopedia*, Wydawnictwo UO, Opole 2002.
- Gałkowski, T. *Dziecko autystyczne i jego rodzice*. Warszawa (2002).
- Góral-Półtola J., Tarkowski Z.: *Skala samooceny i oceny jąkania*, Wydawnictwo WSETiNS w Kielcach i Wydawnictwo Fundacji ORATOR, Lublin – Kielce 2012.
- Góral-Półtola J., Tarkowski Z.: *Skala motywacji do terapii jąkania*, Wydawnictwo Fundacji ORATOR, Lublin 2012.
- Góral-Półtola J., Zakrzewska S., *Będę mówić poprawnie*. cz.I, II, III, IV, MAC, Kielce 2004.
- Gunia G., *Terapia logopedyczna dzieci z zaburzeniami słuchu i mowy*, Oficyna Wydaw. Impuls, Kraków 2006.
- Herzyk A., *Afazja i mutyzm dziecięcy*, Lublin 1992.
- Herzyk A, Ledwoch B.: *Mózgowa organizacja funkcji językowych - przegląd badań i teorii neuropsychologicznych*. "Logopedia" 1991 nr 16. s. 37 - 59. J
- astrzębowska, G. *Opóźnienie rozwoju mowy*. W: T. Gałkowski, E.Szeląg, G.Jastrzębowska (red.). *Podstawy neurologopedii*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2005. s. 360-378.
- Jastrzębowska, G. *Zakłócenia i zaburzenia rozwoju mowy*. W: I.Gałkowski, G..Tastrzębowska (red.). *Logopedia. Pytania i odpowiedzi*. T2, wyd.2, Opole: Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2003.
- Jastrzębowska, G., Pelc-Pękała O. *Diagnoza i terapia zaburzeń artykulacji (dyslalii)*. W: Gałkowski T. Jastrzębowska G. (red.). *Logopedia. Pytania i odpowiedzi*. Opole: Wyd Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2003, s. 727-753.
- Kaczmarek B.: *Mózgowe mechanizmy formowania wypowiedzi słownych*. UMCS, Lublin 1984.
- Kaczmarek. L. *Nasze dziecko uczy się mowy* Lublin: Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1982.
- Kania T. *Szkice logopedyczne*. Lublin: Wyd. Polskie Tow. Logopedyczne. Lublin 2001.
- Kądzielawa D.: *Zaburzenie językowe po uszkodzeniach struktur podkorowych mózgu*. W: Związek mózg - zachowanie w ujęciu neuropsychologii klinicznej. red. A Herzyk, D. Kądzielawa. Wydaw. UMCS, Lublin 1998, s. 111-155.
- Krakowiak K., *Studia i szkice o wychowaniu dzieci z uszkodzeniami słuchu*. Wydaw.KUL, Lublin 2006.
- Kurkowski Z. *Próba sylabowa do oceny niepełności mówienia*. IFiPS, Warszawa 2003
- Minczakiewicz E., *Jak pomóc w rozwoju dziecka z zespołem Downa.Poradnik dla rodziców*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

i wychowawców, Kraków 2001.

Mirecka U., Gustaw K.: *Skala dyzartrii*. Wydawnictwo Continuo, Wrocław 2006.

Parol U. Z., Dziecko z niedokształceniem mowy, Warszawa 1989.

Parol U. Z., Pliszczyńska – Brennenstuhl M., *Rozpoznawanie niedokształcenia mowy o typie afazji ekspresyjnej u dzieci*, „Otolaryngologia Polska” suplement 1991, s. 216-218.

Pruszewicz, A Opóźniony rozwój mowy. W: A. Pruszewicz (red.). *Foniatria kliniczna*, Warszawa: PZWL, 1992, s. 230-247.

Rozwój daje radość. Terapia dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim. (red.) J. Kielin, Gdańsk 2000.

Sołtys-Chmielowicz A. *Zaburzenia artykulacji*. W: T. Gałkowski, E. Szeląg, G. Jastrzębowska (red.). *Podstawy neurologopedii. Podręcznik akademicki*. Opole: Wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2005.

Sołtys-Chmielowicz A. *Zaburzenia artykulacji*. Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007.

Stecko E. *Zaburzenia mowy dzieci. Wczesne rozpoznawanie i postępowanie logopedyczne*, Wyd. UW, Warszawa 2002.

Tarkowski Z: Przesiewowy Test Logopedyczny, Wyd. Fundacji "Orator" Lublin 2002.

Tarkowski Z: Test Sprawności Językowej, Wyd. Fundacji „Orator”, Lublin 2003.

Tarkowski Z.: Test Słownika Dziecka, Wyd. Fundacji „Orator”, Lublin 2003.

Tarkowski Z.: *Dyzartria*. Wydawnictwo Fundacji ORATOR, Lublin 2001.

Waszczuk H., *Poradnik logopedyczny dla dzieci z zespołem Downa*, Gdańsk 2003

